

JOSEF ŠKVORECKÝ

SPISY JOSEFA ŠKVORECKÉHO

Příběh
inženýra
lidských
duší 1

IVO ŽELEZNÝ

SPIŠY JOSEFA ŠKVORECKÉHO

JOSEF ŠKVORECKÝ

**PŘÍBĚH INŽENÝRA
LIDSKÝCH DUŠÍ I**

*Entrtejnment
na stará témata o životě,
ženách, osudu, snění,
dělnické třídě, fízlech,
lásce a smrti*

Část první

IVO ŽELEZNÝ
PRAHA

© Josef Škvorecký, 1998

ISBN 80-237-3546-2

souborné číslo ISBN 80-237-3545-4

Mojí nakladatelce

Za Lojzovo plíživé poslovenštění děkuji své staré kamarádce Jaroslavě Blažkové. Pokud se do toho procesu vloudily chyby jemu cizí, nechť padnou na mou hlavu.

J. Š.

V dny přišed smutné, oddal jsem se smíchu,
oddav se smíchu, byl jsem tesklivý.

Viktor Dyk

Generalizovat znamená být Idiot. Partikularizování je jediný znak Hodnoty. Obecné vědomosti jsou ty vědomosti, které mají Idioti.

William Blake

Pojďme a přemýšlejme o generacích Člověka.
Stvořen jsa z prachu a hlíny, bezmocný, tápavý;
chřadne, jak listí na podzim uvadá,
bezkrídlý stín, ztracenec,
přelud určený k smrti, sen.

Aristofanes

I. POE

The skies they were ashen and sober;
The leaves they were crisped and sere –
The leaves they were withering and sere;
It was... in the lonesome October...

Ulalume

Celý veliký rejstřík myšlení a citů,
a přece v organickém spojení se směšným šlágrelem.

Aldous Huxley

Milý Dane,

předem mého dopisu přijmi srdečný pozdrav a milou vzpomínku. Jsem v lázních Karlsbad už týden a mám se dobře. Jsem v lázních od akse Rajnarda Hajdrycha. To je akse pro dělníci kam dříu jezdili jen boháči nyní můžou též dělníci. Jídlo je 4 x deně snídaně chleba s umělým medem neb marmeladou objed kde je maso 3 x týdně svačina čaj a housky v neděli koláč a večere též vidatná jako vpoledne. Je to akse od Říšského Propektora Rajnarda Hajdrycha pro dělníci. Dříu takové akse pro dělníci nebyli. Mně vybral pan betrýpslajtr Schilink že pan doktor Sélich mu řek že mám stíny na plicích tak abych nedostal tuberu tak mi zařadili do akse Rajnarda Hajdrycha pro dělníci. Mám se dobře. Eště děláš na mesršmitech? Já už se s akse Rajnarda Hajdrycha do fabriky neurátim neb jsem se přihlásil dobro volně do Říše že tam potřebujou vyučený lidi a víc platěj kde se pracuje na noční. Napíšu ti zase z Říše měj se též dobře škoda že tě nemůžou taky zařadit do akse Rajnarda Hajdrycha neb to je akse pro dělníci ale třeba by tě též zařadili že ted děláš ve fabrice je to tu moc pěkný. Závěrem mého dopisu přijmi srdečný pozdrav sem už mi nepiš neb za 6 dní odjíždím do Říše odtamtud' ti pošlu adresu tak že mi napiš. Závěrem mého dopisu přijmi srdečný pozdrav a milou spomínku!

Tvůj přítel Lojza

Za oknem, které je úzké a vysoké – skleněná gotická nudle –, studený kanadský víchř míchá dvě běloby: rozbitý sníh, jenž se jako prach sype z černavých mračen nahoře, a sněhový prach, který víchř zdvíhá z pláně táhnoucí se od Mississaugy na jih, k jezeru Ontarijskému. Rozbitý sníh víří bílou pustinou, kde není nic, jen pár holých zčernalých stromků. Kolej stojí v divočině. Očekává se, že za několik let se město Mississauga rozroste a kolej pak získá pestřejší okolí. Zatím je v pustině, dvě a půl míle od nejbližšího developmentu rodinných domků. Ale ty už nejsou jeden jako druhý – od dob George F. Babbitta se tu něco naučili. Možná je poučila literatura. Familyhauzů

jsou nejmíň čtyři typy, střídají se v nepravidelných intervalech, takže development působí dojmem švýcarské vesnice načrtnuté nějakým hodně stylizujícím malířem. Pohled je na ni pěkný.

Jenže ji nevidím; leda vnitřním zrakem, jak mi těkají myšlenky. Skutečnými očima vidím bílou, studenou, vichrnou kanadskou pustinu. Často takhle vnitřním zrakem vidím mnoho krásných věcí, které jsem spatřil na vlastní oči v téhle zemi měst bez minulosti. Skájlajnu torontských mrakodrapů třeba, černých, bílých a pokrytých zlatými zrcadly. Temena mají vražená do mlhavých mračen, svítí jako zlaté šachovnice do večerního přísvětlení prerie a za nimi zapadá slunce, veliké jako Jupiter a rudé jako anilínový rubín, to všechno na zelené obloze soumraku. Bůhví čím to, že zelené. Asi tím, že je to v Kanadě. Srovnávám to panorama s Račanama a připadá mi krásnější, ale objektivně vzato je to asi stejné. Země je krásná všude. Krásnější je tam, kde je člověku dobře, a dobře je mu tam, kde už nic neodkládá do budoucnosti, protože nemusí a protože z budoucnosti už mnoho nezbyvá. Kde pozbyl strachu, protože se není čeho bát, ani obecně – mají tu sice rovněž stranu, ale strana zatím nemá moc – ani osobně: tady není česká literární kritika, nesestavují se tu žebříčky spisovatelů podle velikosti. Mé romány, které tu vydává krcálek paní Santnerové, se pouze čtou, ale skoro nerecenzují; není, kdo by je recenzoval. Ti dva nebo tři vděční amatéři, co o nich píšou do exilového tisku, vmáčknuti mezi inzeráty na šibřinky a na Tuzex, rozumějí nanejvýš čtení, nikoli literaturě. V Saskatchewanu žije sice pan profesor Koupelna, jemuž dodávkový obchodní dům Passer v Chicagu přibalí občas do zásilky domácího jamu a pražské šunky jako bonus knihu. Kniha probudí v panu profesorovi divošský instinkt a on se domnívá, že je kritický duch. Pošle potom útok do čtvrtletníku Společnosti pro vědy a umění, ale naštěstí útočí z výšky tak velikého vzdělání, že většinu členů Společnosti věd jeho atak odradí. Jeho vzdělání má taky příliš veliká bílá místa, takže u těch, které neodradí, mine se účinkem.

Je mi dobře. Je mi zatraceně, nebezpečně dobře v téhle pustině.

Sheila Ellwood, překrásně nazrzlá a nezřízeně pihovatá Irka z Burnham Lake Settlement, drmolí mi za zády referát o *Pymovi*. Chce jej mít z krku, já naopak si přeju, aby mluvila hodně dlouho, protože pak nebudu muset dlouho mluvit já. Samozřejmě poznávám, odkud to opsala. Ale minimální akademický standard má: neopsala to z Colesových taháků, ale z docela solidní knihy profesora Quinna, a opsala to pečlivě, a nevynechala nic. Právě, ač jsem ji o to nežádal (ale je to v Quinnovi), srovnává *Pyma* s *Bílou velrybou*. „Úvodní věty jsou prakticky stejné: ‚Jmenuji se Arthur Gordon Pym,‘ a ‚Říkejte mi Ishmael.‘ Oba hovoří o městě Nantucketu. Některé postavy v obou románech se obírají skrytými významy: Pym a Peters významem hieroglyfů vrytých do skal na ostrově Ts—“ No ovšem! Škobrtla o slovo slovensky začínající souhláskovým klastrem, „— Tsalal. Posádka Pequodu významem zlatého dublonu, který Achab přibil ke stěžni. Pym a Augustus na počátku příběhu téměř zahynou na moři – Ishmael navštíví velrybářskou kapli a studuje pamětní desky námořníků zahynulých na moři...“ Hledím do bílých vírů za oknem, a – příjemně v teple – vím, jak jsou nelidsky ledové. Trochu je slyšet vytí větru a mně ve vnitřním sluchu zní ruské verše, jež jsem včera předčítal prérijním mláďatům. Poe, obávám se, je nudí, v televizi hrajou hororovitější horrory, a snažím se jim ho, jak můžu, zpestřit. Předčítal jsem jim tedy ruské verše. Taky proto, že jsem opět jednou podlehl hloupé, jenže snad nezlíkadovatelné tendenci vysvětlit nevysvětlitelné. Irena Svenssonová, dívka s krásně pohrdavým obličejem (je to sebeobrana), vstala a prohlásila, že *Havran* je bezcenný sentimentální kýč. Udělala to ze msty: všimla si, že se mi zadrhává hlas (nemohu si pomoci, jsem sentimentální), vždycky když čtu verše... *if, within the distant Aidenn, / It shall clasp a sainted maiden whom the angels call...*, a tak se domnívala, jak chytře a přede všemi se mi pomstí za to, že jsem ji minulý semestr, v soukromí své kanceláře, skoro dvě a půl hodiny sadisticky mučil. Nasadil jsem tehdy profesorskou masku a jako zupák jsem položil nezodpověditelnou otázku: „Jak je to možné? Proč jste to udělala?“, ale děkanovi jsem ji přirozeně pro její plagiátorství neohlásil. Na konci kru-

tých dvou hodin jsem jí milostivě povolil napsat nový papír, ovšem do rána příštího dne, čímž jsem jí zajistil příjemný večer. Žádné holce, která se jmenuje Irena, nejsem schopen provést něco skutečně zlého. To je inhibice z dávných let. Irena Svenssonová tedy napsala nový papír a myslela si, že mě převezla. Ale měla smůlu. V prvním papíru podcenila mou profesorskou učenost, v tom druhém nepočítala s českým zákonem schválnosti. Koupila si jej od *Term Papers, Inc.* a ti podvodníci jí střelili papír, který prodali přede dvěma lety hezounké Čínance Joan Pak Wong, když si k nim tehdy zašla nepřímou na mou radu: musel jsem od dívky z Trinidadu mít totiž aspoň jeden papír, kde by každé druhé slovo nebylo špatně a nevy-skytovala se orientální mystéria à la „Tento román je román. Je to veliké dílo, neboť je v podobě knihy“. Jinak bych ji s klidným svědomím nemohl pásnout. Nevím vlastně, proč jsem měl svědomí neklidné. Asi to byl rovněž spíše sadismus, neboť papíry po profesorech nikdo nečekuje. Ostatně, kdyby čekoval, byli bychom oba, Joan Pak Wong i já, stejně v maléru: zakoupené dílo tak bezmezně převyšovalo předchozí hurvíkiády, že rozdíl by šel vysvětlit leda lobotomií. Zkrátka a dobře: anonymní pisář *Term Papers, Inc.* střelil papír už jednou střelený panence z West Indies, Ireně Svenssonové, takže seděla u mě v kanceláři podruhé, já měl podruhé nasazenou masku profesora a trýznil jsem ji tentokrát téměř tři hodiny, až se v slzách přiznala. Byla to rozkoš, vidět pohrdavý obličej s pyšnou pusou sofistikované mladé dámy najednou něžně rozpuštěný do podoby tváře nejisté holčičky z Oshawa, Ontario. Říkal jsem si však: Kde zůstal její ženský instinkt? Copak ta deodorantem a levandulí vonící švédská holka nevidí, že já ji přeci jakživ děkanovi neprásknu?

Ale nebyl to v ní ani tak nedostatek instinktu, jako nedostatek mé zkušenosti. Nemohla vědět, že i kdyby se nejmenovala Irena, život mě imunizoval proti jakýmkoliv oznamováním jakýchkoliv provinění jakýmkoliv autoritám. Zábrana ve mně je neproniknutelná jako železná opona. Žil jsem příliš dlouho v zemi, kde i nejčistší pravda, je-li oznámena, promění se v lež na základě na Západě málo známých zákonů marxleninismu.

A tak jsem tehdy Ireně Svenssonové poručil, aby vzala pero a papír. Vzala Parkerovu stříbrnou propisovačku a svůj absurdní kanadský linkovaný blok a přede mnou musela pak další dvě hodiny smolit papír na téma *Funkce barev v Hawthornově Šarlatovém písmeni*. Potila se tak, že levandulí slabě pronikala vůně holčičí tělocvičny, a jak hryzala Parkera, vytil se jí z něho věčný inkoust do úst, takže pak čtrnáct dní chodila na přednášky se rty jako mrtvá Ligeia.

A já tedy podlehl bláhovému sklonu udělat ze čtverce kruh a pošetilé snaze ukázat zcela iracionální Irence a zcela prérijním dětem z Edenvaleské koleje, že, jak praví Hemingway, je-li něco napsáno dobře, může to mít mnoho významů, přinesl jsem si na přednášku Jesenina Volpina.

Vířící bílá vichřice za oknem teď dokonce filigránsky rozdrnčela sklo, dokonale zapaštěné do chromovaného rámu, a slyším Poea, slyším ho vnitřním hlasem rusky:

*Kak-to nočju v čas terora
Ja čital v pervije Mora –*

Tvrdá ruská r zarachotila poloospalou posluchárnou, bylo to taky v zimě, za oknem vichřice, týden před vánočními prázdninami. „Laciné, mechanické vnitřní rýmy,“ říkala Irena a opovržlivá pusa malovala křivky jako samoznaky nenávisti. „Ne nadarmo ho už současná kritika nazývala *jingle man*.“ Bylo zřejmé, že na pomstu se dobře připravila studiem pramenů. „Ve skutečnosti je jeho monotónní poezie jenom slabým odvarom romantické poezie anglické a sotva co může dát moderní sen–“ škobrtla, „senzibilitě.“ Měla po efektu. Třída to sice nepoznala, ale shodila se přede mnou a zrudla vztekem.

*I v somneni i v pečali
ja šeptal: „To drug jedva li,
vsech družej davno uslali –“*

Slzy mi vstoupily do očí. Chtěl jsem Irenu zpražít, ale nemohl jsem. Na chvíli jsem musel přestat číst, počkat, až Pavlo-

vovský reflex poezie a zkušeností, národních i mezinárodních, z fašistických i komunistických impérií, odezní. Irena byla na koni, protože si to *tabula rasa* jejího mozečku přirozeně vyložila jenom jako další doklad mé směšné sentimentality. Oči mi klouzaly po azbuce:

*O Prorok, ne prosto ptica!
Jest li nyne zagranica,
Gde svobodnyj ob isskustve
ne opasen rozgovor?
Jesli jest, to dobegu li
ja v tot kraj ne vstretiv puli?
V Niderlandach li, v Peru li
ja rešil by staryj spor –
Romantizma s realizmom
do sich por ne končen spor!
Karknul Voron: Nevermore!*

Sheila kuňká, a už to brzo bude mít z krku. „Neexistoval spisovatel, který by byl více soustředěn na naprosto osobní zkušenost. Byl to první a největší umělec abnormální psychologie. Jevil tendenci nořit se do problémů, jejichž řešení předpokládá téměř geniální důvtip, aniž vyžadují jakoukoli životní zkušenost.“ Vystřídala své nepřiznané prameny a nyní papouškuje Krutche. Hledím do metelice, chodbou bílých vírů rozvázně kráčí veliký, vypasený havran, nebo prostě nějaký černý kanadský pták, a z bílé mlhy se noří přízračná loď kapitána Guye –

*„Nikagda!“ skazala ptica...
Za morjami zagranica...
Tut vlomilis dva soldata,
sonnyj dvornik i major...*

Vnitřní rýmy, mechanické vnitřní rýmy uchlastaného rolníkáře. Irenka si zlostně sedla, přece jen poněkud vítězná Pyrhovým vítězstvím, já vztekle zvládl slzy, pomsta za dvojí od-

krytí a do třetice ponížení – rtíky byly dosud trochu akvamari-
nové – byla dokonána.

*Pered nimi ja ne šarknul,
odnomu v lico lišč charknul –
No zato kak prosto garknul
černyj voron: Nevermore!
I važu, važu ja tačku,
povtorjaja: Nevermore...
Ne podnjatsja... Nevermore!*

Musel jsem dělat, že smrkám, dlouho smrkám... neuctivé
oči dětí prerie na mně spočívaly se zvědavým zájmem. Začal
jsem předčítat vlastnoruční anglický překlad, který všechno
zavraždil: rachotivá ruská r, Poeovu nejsmutnější samohlásku
o, daleko, daleko smutnější v ruštině než v jazyce génia avon-
ského, toho dvorního patolízala – ale mně v uších drncela dál
ruština a přes absurdní vzdálenost dlouhého století a velikého
oceánu vykládala EAP s nesrovnatelně obrovštější znalostí než
profesoři – s životní znalostí, již Poe nějakým tajemstvím osu-
du a navzdory Krutchovi měl – ne že neměl –, se znalostí, kte-
rou nemá Joseph Wood Krutch –

*...Potomu čto s davnych por
Ja bojus drugoj pučiny
v carstve, grjaznom s davnych por...
Karknul Voron: Nevermore!*

„Nebude-li se Pymova pouť interpretovat jako pouť Mysli,
pak to není nic jiného než jedno z mnoha docela obyčejných
vyprávění o dobrodružstvích na moři.“ A Sheila přestane, jako
když utne. Otočím se. Sheila na mě kouká zelenýma, irskýma
očima, trochu v rozpacích, ne ze mě, ale z toho, že se musí
před třídou intelektuálně producírovat; s předčasným cynis-
mem dětí z Etobicoke to není tak žhavé. Skončila předčítání
plagiátu a zbývá jí přežít ještě jednu nepříjemnost: zodpovědě-
ní mých otázek, pokud ovšem na něco budu zvědavý.

Rozhlížím se. Ted Higgins, kvortrbek University Blues, zakryt Davidsonovým vydáním Poea, svačí. Irena Svenssonová si provokativně (také část pomsty, ten ostenativní nezájem) maluje nehty něčím, o čem je přesvědčena, že je to krásné. Vypadá to jako stříbřenka na roury od kamen. Vicky Heatheringtonová, která ve školním jazzbandu (ano, mají dokonce swingband, ne rock-group. V něm hrají muzikanti. Ostatní samozřejmě dělají rámus hned v několika elektronických řachačkách) fouká na trombón, flirtuje s vlasatcem jménem William Wilson Bellissimmo, naježeným jako jeho zamerikanizované trojdvousouhláskové příjmení. Dělá to fyzicky: cosi drží v pravé ruce, tahají se o to a Bellissimmo přitom má ruku kolem Vickyých trombónem vypěstěných ňader, jež se dmou pod T-shirtem, a na něm křiklavý portrét muže. Když jsem se jí ptal, kdo to je, a očekával neznalost, sdělila mi, že je to vlastní portrét Van Cocka. Za těmi laškujícími milenci na mě, skrze mě, hledí smutňoučké oči Veroniky Prstové, melancholické dívky z Vinohrad, která sem utekla z Kuby a hned první týden se poprala s Hakimem, jenž byl na Kubě na brigádě.

„Myslíte, že to je pravda?“ tážu se Sheily, „Že *Pym* opravdu je buď pouf Ducha, nebo obyčejný thriller?“ Okamžitě se zatvrdí. Žádný názor na to přirozeně nemá, ale to nemůže říct. „Ano!“ praví tedy vzdorně, mě nespoutané myšlenky odnesou do dřevěné kabiny v dřevěné lodi kapitána Guye do dávného prvního času terora, jak jsem vždycky před usnutím plul s Julesem Vernem na té lodi, průrvou mezi obrovskými ledovci po černomodrém moři, v alabastrové bráně jižní průrvy nízko nad obzorem zářilo vlašné slunce a před lodí se náhle rozložilo klidné, mírnoučce zčeřené moře, za ním v dálce pevnina a na ní, nesmírně daleko, divoké, fialové hory. Proč a odkud fialové, to jsem ještě nevěděl. Ve vzduchu vířily arktické vlašovky – spatřil jsem Poea, škrábajícího husím brkem v studené místnosti v zimě, v nějaké chatrči v Baltimore, jako já v té posteli, v té dřevěné kabině, zavřený neproniknutelnou oponou protektorátu Böhmern und Mähren, oddělený od přístupů do krásných Arktid, on oddělený chudobou, snící na papíře o Wilkesově expedici, na niž nevzali Jeremiáše Reynoldse –

jak na smrtelné posteli vydechuje jeho jméno – proč? Protože to měl být jeho život? V krásné a příšerné svobodě fialových hor šílenství? A nebyl: uplýval v příšerné nesvobodě bídy, nevyvětratelného smradu novoanglických chatrčí. Pouť ducha? Pouť v duchu. Velice konkrétní, nádherné klukovské dobrodružství. Jenom bohatí, úspěšní, důležití, mocní přestávají být kluky a holkama...

Ty slzy. Byla asi ostuda. Anglosasové jsou – praví tradovaná moudrost – nesentimentální. Anglosasové Bellissimo, Hakim, Svenssonová. Ale Irena už neřekla nic. Zkoumala mě šedivýma severskýma očima a neřekla už nic o láci vnitřních rýmů rolničkářových. Snad aspoň jí se zalíbila exotická rachocení, *Kak-to nočju v čas terora, ja čital vpervije Mora* – neřekla nic a pozorovala mě bez protestu, přemýšlivě, pátravě zpod Vidalem Sassoonem nakadeřené kštice. K mému překvapení – sadisticky jsem jí udělil cé minus jako výslednou známku frešmenského kursu – zapsala si letos můj kurs pro sofomóry, zčásti opakující (teoreticky: prohlubující) látku loňského kursu, kde ji potkaly hned tři karambóly. Opět jsem v něm probíral Poea. Papíry měla tentokrát bezvadné, snad si na ně najala nějakého teaching assistenta – nebo se dokonce učila – a většinou byla zticha, pozorovala mě... *kak-to nočju v čas terrora... Morra... Morrra* –

Odjakživa jsme byli obklopeni hrůzou, a příslušnou krásou –

Milý Dáne,

pamatuješ se na ten nádherný verš/rým: Umřela, řekněme, že měla úbytě./Úbytě to je to, co hbitě hubí tě? Nevím, proč mi stále zní v duši, ať se pokouším spát, nebo ať se držím stříkačky, když se ženeme hasit. Snad se musím držet také něčeho krásného – v duchu. Ale je to krásný rým? Proč je krásný? Úbytě přece nic krásného nejsou. Objevil jsem tu nového básníka, jmenuje se Erich Kästner. Náš Einsatzführer Ernst Hübel mi půjčil jeho sbírku Eine kleine lyrische Hausapotheke. Nádhe-

ra! Třeba: Ein Mathematiker hat behauptet,/ daß es allmählich an der Zeit sei,/ eine stabile Kiste zu bauen,/ die Tausend Meter lang, hoch und breit sei.// In diesem einen Kubikkilometer/hätten, schrieb er im wichtigsten Satz/ sämtliche heute lebenden Menschen/ (das sind zirka zwei Milliarden) Platz!// Man könnte also die ganze Menschheit/ in eine Kiste steigen heissen/ und diese, vielleicht in den Kordilleren,/ in einen der tiefsten Abgründe schmeißen.// Kreischend zögen die Geier Kreise./ Die riesigen Städte stünden leer./ Die Menschheit läg in den Kordilleren./ Das wußte dann aber keiner mehr. Co tomu říkáš?

Píšu Ti o tom takhle otevřeně, protože jeden kamarád má Urlaubsschein a jede do Hradce; pošle Ti tenhle dopis odtamtud. Erich Kästner totiž žije ve Švýcarsku. Musel se z Německa ztratit, sotva to tu vzali do ruky hitlerovci. Náš Einsatzleiter u nich ale není. Domluvili jsme se, když mi jednou náhodou při inspekci ubikace přišel na Eliota. Because I do not hope to turn again/ Because I do not hope/ Because I do not hope to turn – říkám si tyhle verše také často. Otec Ernsta Hübela je Schulrat, profesor na gymnasiu, je u nich, ale jenom proto, aby mu dali pokoj a aby neměl nepříjemnosti kvůli něčemu, co dělal před Machtübernahme. Není to absurdní, Dáne? Když jdu po ulici v uniformě Technische Nothilfe, vypadám jako esesman. A tím víc Ernst – je blondýn, má modré oči, podobá se poněkud Heydrichovi. A jak jdeme vedle sebe, recituji si polohlasem Kästnerovy verše, střídavě každý jeden. Já: Da lägen wir dann, fast unbermerkbar, a on: als würfelförmiges Paket. A zase já: Und Gras könnte über die Menschheit wachsen. A náš Einsatzleiter: Und Sand wurde daraufgeweht.

Život je krásný, Dáne, ale kdyby nebylo poesie – Uviděl jsem náhle v pachu novin tona/ sníh a velkou podobiznu Edisona – Dej na sebe pozor, milovaný Dáne! Musíme přežít válku. Potom...

Tvůj Jan

Měl bych si patrně s Irenou Svenssonovou něco začít. Jeví všechny příznaky očekávání. Mohla by to sice být moje dcera, ale koneckonců, jsem tu obklopen aureolou muže, jenž prožil život v policejních diktaturách a za války byl v protinacistickém odboji. Když se tím vytahuju před dívkami z Chitagooogy a z Yellow Pants, chytře tomu neříkám *resistance group*, nýbrž *guerilla group*; ten výraz spíš znají a asociuje jim s bombami. Tento zajímavý muž provozoval navíc povolání spisovatele, v policejních diktaturách tak nebezpečné. Popravili mu nejlepšího přítele – samozřejmě dělám ze soudruha Huberta Steina nejlepšího přítele, ačkoliv mě nikdy ve zvláštní lásce neměl. Ale s jeho popravou je to čistá pravda – nebo špinavá pravda –, které trochu imaginace neuškodí. Nakonec tohoto muže vyhnaly z vlasti sovětské tanky, je ve svých osmačtyřiceti fyzicky zachovalý a má přirozeně vlnité vlasy, prokvetlé stříbrem, které se díky *Dry Looku* lesknou vůbec nejinteresantnějším *dull shinem*.

Měl bych tedy s Irenou Svenssonovou neváhat. Podle veřejného mínění jsou dnešní kanadské holky snadno svolné k nejlepšímu. Z osobní zkušenosti to nevím, moji potřebu v tom směru zatím plně kryje Margitka. Ale od té doby, co jsem mluvil s Larrym MacAlearem, o té svolnosti trochu pochybuju. Larry se nějakým omylem octl ve frešmenském kursu, kde řadě mladých akademiků dělalo potíže vyslovit slovo *ratiocination* a Larry si pro zábavu četl *Finnegans Wake*. Lezl za mnou do kanceláře a zaváděl na to řeč. Nemohl jsem mu ovšem říct, že mě *Finnegans Wake* nudí, a tak jsem vždycky odváděl řeč od Joyce a zaváděl ji na Larryho kolegyně. Larry byl mohutný fousáč, učený na Krista, zrzavý, v modelově roztrhaných džínsech, jimiž na zadnici prozařovaly *jockey shorts*, takže měl sexappeal. „Není to tak horké, jak se říká,“ pravil. „Jenže co se říká, je víc *newsworthy, you know*. De facto si ale většinou hlídaj své –“ se samozřejmostí své neinhibované generace použil pro ženské přirození slova o čtyřech písmenech. Pokud jde o jazyk, není zde skutečně zábran, a jsem přesvědčen, že ani Irena Svenssonová by před tím slovem neucouvla. Kdyby však mělo dojít k fyzické manipulaci se čtyřpísmenkovou částí

těla – „–protože skoro všem jde o akademický titul. Víte, o který?“ „M. A.?“ navrhl jsem, na doktorát ani při demokratických požadavcích Edenvaleské koleje většina dívek nevypadala. „M. R. S.“ pravil fousáč a mazaně zamrkal očičkama. Chvíli jsem nechápal. Jenom chvíli. Pak jsem pochopil. S nedůvěrou – přece *Women's Lib* –, ale věděl jsem, že všechna radikální hnutí nadělají rámusu neúměrně k počtu svých skutečných stoupenců. Samozřejmě. *Mrs.*

Takže kdoví. Ale začnout bych si patrně měl. Vytrvale mě pozoruje krásně vyšisovanými očima z Kiruny, kde prý měla kdysi dědečka majitelem železných dolů, v tom městě půlnocního slunce. Jak hezky by se jí muselo zrcadlit v panenkách z něžné ocele, v plavých vlasech. Vždycky – na rozdíl od smutečných vrb uniformní většiny – je má pečlivě a nákladně nakažené. Nehlásí se. Když ji vytasím, odpovídá tak, že to vypadá, jako by mnou uložené knihy skutečně četla, a že na mé přednášky se dokonce šprtá z profesorských knih. Pusu má pořád pohrdavou, ale EAP už nezlehčuje. Nedávno dokonce přispěla do diskuse – a to se výjimečně sama přihlásila – poznámkou, že Poe byl vynikající vizuální umělec, čímž nemyslím, pravila, jeho romantizující deskripce vysněných interiérů, ale jeho *realistické* vizuální postřehy. Jako příklad uvedla popis exploze lodi Jane Guy na ostrově Tsalalu. Pochválil jsem ji a zauvažoval, že snad má dokonce vskutku literární, téměř spisovatelský cit – třeba letos píše své papíry opravdu sama, alespoň na žádný rozbor téhle scény jsem si z profesorských knih nepamatoval. Možná že je to tím, že v nich nejsem nejsečtější, ale když jsem pak černošedobílou edenvaleskou pustinou ujížděl domů vstříc třpytícím se věžím torontského dauntaunu, najednou mi blesklo, že jsem tuhle scénu vychvaloval loni ve frešmenském kursu já sám. Co to Ireně ubralo na literární inteligenci, to jí to přidalo na zajímavosti.

Jenže už to není tak snadné. Kdysi jsem snadno hořival, a hořel jsem s potěšením. To už dnes nejde. A o zdraví se mi dobře stará Margitka.

Tenkrát to snadné bylo. Pro simulovanou neschopnost mě vyhodili ze svářečského kursu a dovedli k vrtačce. Měli tam

dvě, u druhé stála dlouhá holka v rozedraném svetru a zvalené sukni. Dlouhá, kostlivá holka s moc hezkým bílým obličejem, v šátku na babku a s nohama v přízových punčochách, přes něž měla ještě tisíckrát seprané lyžařské ponožky. Ponožky vězely v horáckých mužských šněrovacích škrpálech. Pohlédla na mě, černé oči jí žhnuly, a já na místě shořel jako Jan Hus.

„Budeš dělat frzenky,“ nařídil mi mistr Vachoušek. „To snad nezvoráš. Ale musej se dělat přesně na kalibr, tolerance plus mínus půl milimetru. Norma je deset minut na jeden kříž, a kříže pak budeš nosit na druhej takt, támhle Švestkovi a Hetflajšovi. Tady Naďa ti všecko ukáže.“

Kývl na kostlivou holku. Ta se zazubila. Doslova. Připomnělo mi to Berenici. Měla opravdu překrásný, zdravý chrup a hubu od ucha k uchu. Když jsem pak trochu poznal její rodinné poměry, nešlo mi do hlavy, jak při vší mizérii celou válku může mít tak zdravé zuby. Až tady v Torontu jsem z brožury v čekárně pana doktora Žížaly vyčetl, že hladovějícím rasám se zuby nekazí, protože nemají na cukr. U Jiroušků neměli. Sladili cukerínem. „Mhmmmm!“ vzdychla Naďa blaženě a spolkla na jedno ukousnutí celý povidlový koláč, které občas i za války pekla moje máti, neboť její bratr, ředitel panství hraběte Czer-nína, nám nedal nejen zahynouti, ale ani nuzovat. „Mhmmmm, to je dobrý!“ řekla. „Nemáš eště?“ Věnoval jsem jí tedy všechny čtyři svoje koláče, díval jsem se, jak je virtuózně polyká, a měl jsem radost, že jí chutná. Když jsme se potom líbali, voněla jí pusa místo obvyklým chlebem po marmeládě. Ale pak mě odstrčila a řekla:

„Nechej mě!“

„Ale Naděnko!“

„Franta to na ně pozná.“

„A co má bejt?“

„Já ho mám ráda.“

„Mě snad taky, ne?“

„No taky. Ale ty si ně nevemeš.“

Tím mě utřela. Na sňatek jsem skutečně nepomýšlel. Nebyl jsem proletář jako Naďa. V duchu jsem měl příliš dobře zakotvené přesvědčení, než se muž může oženit, musí nejdřív něčím

být. V mém případě to znamenalo univerzitu, tou dobou zavřenou. Naďa byla taky starší a její Franta byl přadlák, přeškolený – na rozdíl ode mne úspěšně – na svářeče. Líbali jsme se na ferrofluxu, v takové kukani, vždycky když Vláďa Nosek se šel ulejšvat na hajzl. Zamykal nás tam. Pak odmykal – přemrštěně dlouho – přestali jsme se honem líbat a Naďa zrudla. Ale po každé tam se mnou šla znova.

„Taklenc si to podržíš,“ vysvětlovala mi a kostlivou ruku s přelámanými nehty a zanícenými oděrkami položila na duralový kříž, „ale pravačkou nesmíš na vrták moc tlačit. Dyž se ti zdá, že už je to dost vyvrtaný, dáš do frzenku kalibr.“ I to předvedla. Kalibr byl železný kuželík s držátkem, a zapadl do kónické prohloubeniny jako ulitý. „Ten musí pasovat. Rači dyž vrtáš, tak aby ti kalibr malinko čouhal,“ pravila. „To se pak dycky dá na slabej dotek doďát. Dyž to uďáš moc hluboký, tak je to zmetek. A to by ti mistr vynadal.“

Hleděl jsem na duralový kříž, a jak ho holka obratně zpracovávala.

„K čemu to vlastně je?“ Nezajímalo mě to, ale chtěl jsem s ní kecat.

„Přeci na eroplány. Mesršmity. Do těch frzenků přídou štyry šrouby, jak držež buben.“

„Buben?“

„S municej,“ pravila. „Do mašinkvérů.“

„Mesršmit bé ef sto devět ef,“ přednášel Benda. „Nestačil palebnou silou na spitfajry, tak mu přidali dvě palubní děla ráže dvacet milimetrů, jedno pod každý křídlo. Dovníř do křídla se nevešly, tak sou pod křídla v takovejch plechovejch krytech. Vypadá to jako vobrácená vana.“

„Já vim,“ řekl jsem. „Šroubujou je v dokončovacim taktu.“

„Vevnitř je jenom buben s nábojema. Na tom duralovym kříži.“

Ačkoliv jsem byl technický antitalent, přece mi došlo, proč ta péče o přesnost. Benda, který o letadlech znal všechno nazpaměť, mi to potvrdil. „Jasný. Dyž je frzenk moc hlubokej, napne se plech bubnu přes hranu, a jak se začne střílet, může prasknout.“

„Takže se buben třeba utrhne,“ řekl Přema.

„Jo,“ řekl Benda. „Proto ty kalibry.“

Přema, jehož letadla zajímala pouze jako možné objekty sabotáže, zavřel oči. Zasněně řekl:

„Pánové, přectavte si to! Přectavte si skopčáka. Má spítfajra na mušce. Zmáčkne spoušť – ratata – a voba bubny se mu urvou, a je v loji!“

Seděli jsme pod vyblitou žárovkou v tabákovém skladu a snili o úspěšném válečném hrdinství. Tam jsem dostal ten blbý nápad.

To proto, že Naďa mi řekla, a oči jako uhlíky jí hořely něčím jiným než láskou:

„Toho dybych znala, kdo to udál, pro takovýho bych udála šecker! Šecker, Dane, víš? Ponivač takovej je vopraudu hrdina!“

V souvislosti s Naděnkou a jejím ctěním hrdinů vzaly za své poslední zbytky rozumu.

Zneužil jsem Frantovy hospitalizace – dostal zánět slepého střeva – a vylákal jsem Naďu na rande. Naši odjeli v sobotu na panství hraběte Czernína, aby doplnili proviant, a já v neděli po kostele čekal, až uslyším na schodišti cvakot Nadiných bot. Pak jsem otevřel. Vlekla se do schodů na tak mladou holku – bylo jí devatenáct pryč – trochu těžce, ale to jsem připisoval jejímu permanentnímu hladu. Na hlavě měla nedělní šátek a na bílých líčkách červené růžičky. Snad to bylo taky těmi škrpály – byla celá udýchaná. Zavedl jsem ji do pokoje a poprvé jí nabídl mátiny koláče.

„Ty nemáš rodiče?“ zeptal jsem se, když mi vylíčila, jak přelstila strejdu Venhodu, který s ní byl v kostele, ale nejdýl za půl hodiny prý musí zpátky, strejdoj by bylo divný, kde je. Hladovýma očima zkoumala náš pokoj – bronzový lustr s krápníčky z křišťálového skla a takové ty podobné nádhery – a krásně se jí pohybovalo chřípí. Asi čmuchala, co by kde ještě snědla.

„Chceš eště?“ zeptal jsem se. Kývla. Šel jsem pátrat do kuchyně a Naďa šla bez pozvání za mnou. Na sporáku mi máti připravila oběd, svíčkovou z koňského masa. Nadina chřípí se zachvěla. Zapnul jsem sporák. „Za moment to bude,“ řekl jsem. „Ty nemáš rodiče?“

„Mám tátu,“ pravila. „Ale je v koncentráku.“ Rozhlédla se, pak si sedla na štokrle u kamen. Třídní instinkt, to si ale říkám až dnes, ve vzpomínkách. Klasický trůn českých služek. Tenkrát mi to nenapadlo. Zahlédl jsem pod ošoupanou černou sukni do kostela bledě modré bombardáky skoro ke kolenům. Nezdálo se, že se za ně stydí. Sundala si šátek, otočila se ke svíčkové – a ke mně tedy hezkým profilem – a chřípí se jí opět zachvělo.

„Pro co ho sebrali?“

„Kuli Sokolu. Von byl starosta jednoty na Černý Hoře.“

„Čim byl –“ honem jsem opravil zlověstné perfektum, „– čim je tvuj táta?“ Jenže Naďa nebyla na takové věci citlivá. Vyhlídku na možnou – a pravděpodobnou – otcovu smrt v ní nevyvolávala slzy a strach, ale horáckou nenávist.

„Von dál u Mautnerů na droslich,“ řekla. „Na Černý Hoře ved cvičení, a dyž byly narozeniny pana prezidenta Masaryka, tak udál projeu. To eště předtim, než Sokol zakázali. Už to budou málem tři roky.“

„Máte od něj – nějaký zprávy?“

„Už dlouho ne. Von už je, chudák, co já vim, možná po smrti. Ty, Dane –“

„Co?“

„Von je to asi hřích – ale Němce já bych mohla klidně zabít. Klidně! Ty ne?“

„No – taky,“ pravil jsem nejistě, poněvadž jsem o tom dost pochyboval. A nakonec jsem já svého Němce zabil, a Naďa ne – jenže kdo to mohl tenkrát vědět? Svíčková zavoněla. Bylo skoro jedenáct. Naložil jsem Naděnce celou svou porci – vydatnou: dle matčina mínění jsem byl pořád v růstu – a kochal jsem se požitekem pozorování toho, jak kostlivá holka zpracovává svíčkovou jako vyhladovělá kočka. „Mmmhmmmm, to je dóóóbrý!“ pochválila oběd, jako předtím ty koláče, jako mnohokrát potom všelijaké štrůdly, makovce, buchty a domácí koňské sekané. Napadlo mi, jestli i cesta k jejímu srdci nevede žaludkem, a že máme vlastně obrácené role. Ale nevěřil jsem tomu. Naďa nebyla taková. Objal jsem ji, sotva dojedla, bez drahot se nechala líbat a bez zábran opětovala mé polibky, hladové jako její gargantuovský apetit. Pusa od ucha k uchu

voněla nakládanou koninou. Pak se mi vyznala z nekonečného obdivu k neznámému hrdinovi, který před dvěma měsíci vyhodil v Kostelci do vzduchu skladiště benzinu.

Danny,

zdravím Tě z Prahy. Sešel jsem se s Matějem. Třešně budou ještě dvakrát kvést. Přijedu v neděli. Nazdar!

Tvůj kamarád

P.

Příští semestr se naše oddělení bude stěhovat do nové budovy. Už stojí. Má okna z medového skla, které dovnitř propouští sluneční světlo, ale nikoliv sluneční teplo, a ven nepropouští vůbec žádné optické signály. Člověk se patrně bude moci svléct do naha a před plnou loukou undergraduátek, pojídajících na prosluněné trávě své polední *French Fries* s kečupem, vystavit frontální nuditu světlu, i když ne teplu slunečních paprsků. Architekt pamatoval i na přání zvlášť radikálních studentů, takže v některých posluchárnách nebude vůbec nábytek, zato ale různé tvarované boule v podlaze, všechny potažené *wall-to-wall* karpetem. Na jedné bouli budu sedět já jako profesor, na ostatních a mezi ostatními, podobni Gulliverům mezi řadry Brobdingnagianek, mí studenti. Má je to zbavit trémy, zrelaxovat, zvýšit pozornost a koneckonců zlepšit prospěch. V naší koleji se vůbec hodně experimentuje. Rocky McBeth podal nedávno děkanovi návrh na zakoupení vyřazených padáků od Královského kanadského letectva. Tyto padáky se mají zavěsit v učebnách od stropu tak, aby zakryly okna. Vznikne něco podobného stanu a ve stanu přívětivé přísvětlí, pocit bezpečí, intimity, mateřského lůna. Cílem je rovněž nervózní studenty zrelaxovat, uvolnit, zlepšit a více soustředit na vědy, které jim přednášíme.

S přestěhováním do nové budovy vznikají však také problémy. Rocky, podobný Dürerovu Autoportrétu, a tím pádem Kristuspánovi, se ohrazuje, uraženě a zamračeně. Proč právě jemu má být přidělena pracovna bez oken, jenom s klimatizací a zá-

řivkami, když ze všech kolegů právě jenom on potřebuje okno. Všichni vědí, že má v pracovně experimentálně roztažený padák, a k prozkoumání psychologického efektu pádaku je nezbytné přirozené, denní světlo, ne zářivky!

Vzniká spor, zprvu klidný, rychle však přecházející v divokou při. Principál oxfordskou výslovností suše poznamenává, že přirozeně, komu nová budova koleje nevyhovuje, může rezignovat. Freddy Cohen, náš chairman, rudne jak jablko a praví, že to nebyla fair poznámka. Atmosféra ledovatí, potají se dívám na hodinky, mně samému je jedno, budu-li s oknem nebo bez okna. Snažím se být v pracovně co nejmíň, protože jsem pracovny nikdy neměl rád.

Ale kolegy spor strhl. Bojují tvrdě. Jsou to strašně hodní lidé a vzdor mému akcentu a občasným roztodivným formulacím přijali mě mezi sebe jako svého. Ale spor o místnost s nebo bez okna v nich probudil politickou vášně. Zápolí tuze, zamračeně, pronášejí nádherné věty naplněné anglosasky sofistickou ironií. Absurdně mě zalévá něžný pocit. Zdá se mi, že je miluju, ty milé Američany, tak upřímně rozhořčené principálovým pokusem narušit Rockyho lidská práva.

Rocky je Kanadčan, jediný na našem anglickém oddělení. Hoch z Maritimes, žasnoucí Kristuspán, specialista na britské sedmnácté století, ale nedávno jsem mu, netuše co dělám, otevřel dveře do prehistorického světa dadaismu, fauvismu a surrealismu a on v něm nyní je celým srdcem. Staré evropské ismy v něm probudily tvořivost. Minulý týden jsem v pondělí brzo ráno přijel do koleje a o průčelí seděl opřený gigantický panák, sešitý z plastických pytlů na odpadky, naplněných patrně odpadky. Sahal až do třetího poschodí a očima vyrobenýma ze středových terčů autokola tupě zíral přes edenvaleskou pustinu, do dálky k jezeru Ontarijskému. Plastikový dadaistický Brobdingnagian, vyvřelý z tvůrčí touhy fousatého hochy ze Země Prince Ruperta. Musel na tom pracovat celý víkend. Nechápal jsem, jak mohl toho desetimetrového bublína vůbec sešít, vztyčit, opřít polyesterovými zády o fasádu. Ale krásný superpanáček tam seděl jenom den. Pak na principálův rozkaz zmizel. Co znázorňoval, nevím. Nic.

Porada se rozchází ve stavu neshody. Rocky s hrdě vztyčeným černým plnovousem mizí ve svém stanu, já mizím ve své prázdné pracovně a hned zase v kožichu a s aktovkou vypadnu a sbíhám po zadním schodišti, protože nechci s nikým mluvit o problému s nebo bez okna ani o žádném jiném problému. Stmívá se do ontarijského večera, v němž svítí zdola sníh a shora obloha, rozzářená odrazem zlatých oken v mrakodrapech na Front Street. Jim chci rychle vyjet vstříc, nikým nerušen. Začínám asi stárnout, protože se hodlám ponořit do myšlenek. Myšlenky jsou většinou vzpomínky.

Kolej je už prázdná, studenti odjeli posledním autobusem nebo ve svých otlučených vozech. Jdu dlouhou, prázdnou, vytopenou chodbou k východu.

Najednou odněkud zazní muzika. Jazz. To, čemu my jsme říkali jazz, když jsme to v Kostelci hráli. Tedy swing. *Růžovou pentli měla jsem, když jako dítě před časem* – zní to prapodivně v téhle kanadské koleji, český hlas Eviny Fitzpilarové, touhle antiseptickou chodbou, polepenou plakátky o kursech rychločtení románů, o přednáškách, jež odhalí tvář kontrarevoluce v Chile, o ještě větších právech pro už tak dost preferované ženy, o levném opisování papírů na stroji, o možnosti uvěřit v Hare Krišnu. Muzika vychází z pootevřených dveří studentského *common roomu*, který je napojen na komunikační systém rádia Edenvale. Jdu dovnitř. Prázdná, obrovská místnost, stolky pokryté zbytky potravin, koupených z automatů Canteen Canada. Jejich barevné elektrické oči svítí podél stěny do šera, zející prázdnostě mechanicky nabízejí donaty, gumové koláčky, trigonometrické sendviče se syntetickým kuřetem, kávu, extra silnou kávu, čaj a syntetický bouillon v konzervě; kanadský futurismus... Elektrické oči svítí do bílého příšeří za širokými okny a z ampliónu Evina: *...pentle zmizela, vlasy mi padaj do čela, a život není legrace...* Stojím, zírám, poslouchám, swing končí. Pak z ampliónu jiný hlas, rovněž dívčí, anglicky, s lehounkým akcentem, charakteristickým pro Veroniku Prstovou. Mluví k nikomu. Sebe nepočítám. Já její poselství k moudrosti nepotřebuju:

„Tak se tak dívám z okna, *well*, máme pravé kanadské zim-

ní počasí, chumelí vata, to zas nebudou vidět hvězdy, *well*, vlastně měsíc. Dnes má být v úplňku. V koleji už stejně nikdo není, že ne? Tak vám zahraju takovej rock, ten jste neslyšeli, mí pitomí miláčkové. *Černá limuzína*. Víte, co je *Černá limuzína*? To když se v Praze upálil jeden kluk, Palach, tak estébáci zavraždili jednu holku a svedli to na západní Němce. Na západoněmecký špióny. Ale každej přirozeně věděl, kdo to tý holce udělal, a každej přirozeně musel držet jazyk za zuby. Tak tady to je. *Černá limuzína*. Hraje skupina Flamingo a zpívá Marie Rottrová.“

Veronika zmlkne, zazní Rottrová:

*Já měla sen, že ke mně anděl slít,
píseň že smutnou mi zpívá.
Nebyl to děšť, co křídél stopy smyl.
Málo mého času zbývá –*

Nevím, zda interpretace textu od Veroniky Prstové není jenom její zbožné přání a jestli Rottrová a mládenci z Flaminga spíš v narážkách nepropagují estébáckou verzi, ne že by jí věřili, ale aby potom mohli hrát Simona a Garfunkela nebo kterého Američana vlastně chtějí hrát. V prázdném komonrůmu Edenvaleské koleje, která stojí uprostřed pustiny svažující se k jezeru Ontarijskému, zní však píseň strašidelně. Jako nad Havranem stoupají mi slzy do očí. V duchu ji vidím, toho dubčkovského sirotka, tu smutnou českou holku, jak sama v rozhlasové kabině v šestém poschodí koleje vysílá do vylidněných kafetérií své rockové poselství, doléhající nanejvýš k nerozumějícím uším italských uklízeček.

Tak to poslouchám aspoň já. Jediný, kdo tomu tady rozumí:

*Proč zrovna já
už mám být brzy tou,
co jí osud hlavu stíná?*

„*That's Czechoslovak?*“ ozve se za mnou. Leknu se. Ohlédnou se. Irena Svenssonová. V elegantním kabátku se sealskino-

vou podšívkou, nějaká nákladná butika v Yorkvillu. Objevila se tu jako duch.

„Ne, česky,“ řeknu a dodám, trochu popuzeně, protože po skoro dvou letech mých instrukcí by to už mohla vědět i zabeđená Kanadanka: „Žádný československý jazyk neexistuje.“

„Really?“ praví jakoby udiveně a zaposlouchá se do zpěvu. „*She's a terrific singer!*“ vyjádří se chladně v superlativní terminologii své země. Plavé vlasy rozhozené na límci z kůže tuleních mláďat jí jiskří odleskem svítící mašiny na coca-colu. Poslouchá. Poslouchám s ní:

*Ráda mám své dny plné soužení,
pár hříchů. Nebudu jiná.
Proč mě straší jak hrůzoplýný sen
dlouhá, černá limuzína?*

„Soul?“ zeptá se Irena. Pokud jde o rockovou muziku, má zřejmě vysoké IQ. Vykládám jí obsah písničky a Veroničinu interpretaci.

„Proč ji zabili?“

„To nevím.“

„Museli přeci mít důvod.“

„To jistě museli.“

„Ale vy nevíte jaký?“

„Ne.“

„Jaký mohli mít? Mladá holka –“

„Nečetla jste nikdy Jamese Bonda?“

Blýskne po mně luxusně vyšisovanými očima.

„Ne. Měla jsem ho snad číst, pane profesore?“

„Ne z literárních důvodů. Ale součást naší – jestli chcete: kultury – to je. Dokonce symptomatická.“

Do komonrůmu vtrhne skupina uklízeček. „Pojďte.“ Přejdeme místností ke skleněným dveřím a jimi do noci. Vichřice už přestala. Ještě za námi zazní Veroničin samotinký hlas: „Pomalů šest. Venku pořád sněží vata. Co kdybysme si pustili Vánoce? Už přicházejí. Tady to je. *Purpura*. Od nějakýho pána, co se jmenuje Jirži Suči.“

Sněží opravdu vata. Vydáváme se podél budovy koleje k parkovištím.

„O. K.,“ ozve se Irena. „Já si ho tedy na vaše doporučení, pane profesore, koupím na cestu. Kterého mi doporučíte?“

„Bonda? Kterého chcete. Každý je dokonalá *pars pro toto*.“

„Isn't Latin that?“

„It is.“

„I took some Latin in high school. But I never learned much. What does it mean?“

„Že když si přečtete jednoho, jako byste přečetla všechny.“

Sníh chroupe Ireně pod nohama v šedivých holínkách z měkoučké kůže, které vypadají spíš jako rukavice ušité na míru pro štíhlá lýtka. Vločky se jí usazují v umně zkadeřených vláscích jako severské světlušky.

„Jsem ráda, že jsem vás ještě stihla, sire,“ říká mi. „Chtěla jsem se vám omluvit, že příští týden nebudu na přednáškách.“

„Vážný důvod?“

„Letím s matkou na Havaj. Doktor jí to nařídil, otec nemá čas a matka se bojí létat sama. Zůstanu tam s ní jen pár dní. Ona si vždycky brzo zvykne.“

„To vám závidím. Pěkně se opalte.“

„Mně slunce nesvědčí,“ zastaví se u malého, ohnivě červeného porsche. Obrací na mě vyšisované oči. Zazáří v nich okna komonrůmu.

„Byla jste někdy v Kiruně?“ zeptám se.

„Jako dítě. Měla jsem tam dědečka.“

„Já vím. Já tam byl taky.“

„Really? A kdy?“

Říká to s upřímným zájmem.

„To už je – skoro deset let. Možná že jste tam tou dobou právě byla. Před deseti lety jste musela být malá holčička.“

„Možná –“ říká Irena. Vyšisované oči mě zkoumají, nejsou si něčím jisté. Říkám:

„Tam vám snad slunce svědčilo? Severské slunce.“

„Tam ano. Vám se líbilo v Kiruně?“

„Velice. Kdybych si mohl vybrat, žil bych v Kiruně. Nebo v San Francisku.“

„Tak proč jste v Torontu?“

„Jsem tam, kde mám místo.“

Něco podobného asi Ireně ještě nikdy nenapadlo.

„I see,“ říká. A pak: „Můžu vás svézt?“

„Mám támhle vůz.“

Chvilku je mezi námi ticho. Vyšisované oči mě stále zkoumají. Potom Irena, zdá se mi, že s lehkou ironií, řekne:

„*That's too bad.*“

Nedá se to přeložit, ale je to mezinárodně srozumitelné. Vše jako by šlo podle předpisu. Irena elegantně vklouzne do svého přízemního vozítka o bůhavíkolika stech koních, sealskinový kabátek se rozevře, obloha potažená zářným smogem rozsvítí nylonová kolena a holčenci stehna. Irena nemá bledě modré bombardáky, prolétne mi absurdně hlavou, vozítko zařve a jako tygr skočí na dálnici:

„Šťastnou cestu!“

„*See you in a week, sir!*“

Ručka severské královny v automobilistické rukavičce mi lehkomyšlně pokyne z autíčka.

Patrně si s ní přece jen něco začnu.

Život je krásný. A strašný.

Zdruv, Danieli!

taxem v Praze na Grafický škole, natýrlich krz protekci. Jak asi soudíš, a správně, dostal mě sem starej Balaš, co mě dycky předváděl jako zázračný dítě Vráťomaluj! a já křídou pomalovával tabuli výjevama z kosteleckýho života. Balaš tím byl dycky tak uneseněj, že si nikdá nevším, jak sem do těch breughelovskejch pletenců těl dycky někam zakomponoval nějakej ženskej akt, a to mi teprv bylo dvanáct, natož teď, dyž mi bude osmnáct. Dostal mě sem dílem, aby mi pomoh, dílem aby rajchu vodejmul jednu pracovní sílu, neb Balaš čte takový divný knížky, vohmataný, a schází se s divnejma lidma, vůbec ne vod kumštu.

Já nevím, esli sem ti vylíčil, jak k tomu vlastně došlo. Ve

třech fázích, jak by řekl Balaš, dialektická triáda (ty však houno víš, co to je, ty přitroublej kosteleckej saxofonisto). To nejdřív přišel pan Dašek pro louh, a louh jsme přechovávali až úplně nahoře na štelázkách, někdy málem tři metry nad zemí. Tak sem vzal schůdky, takový ty s tou platformou nahoře, vylez sem na ně a natahoval sem se pro ten louh, avšak i dyž sem si stoup na špičky, došáh sem naň pouze špičkama(mi?) prstů. Tak sem ho pošoupával ke kraji, že ho jako zachytím, až se převáží. Jenže jak se převážil, převážily se taky schůdky a tím pádem dle kauzálního neksu taky já. A já sem ti neřek, že v těch štelázkách měl pan Helebrant různobarevný limonády naležato a čouhaly hrdly(i?) ven, přičemž ten převáženej louh, padaje(jíc?) dle zákona o volnym pádu furt rychlejc a rychlejc k zemi, zpřerážel hrdla nákejch dvaceti těch lahví s těma různobarevnějma limonádama, přičemž já, ležíc mezi tím už na zemi jako těleso těžší louhu, různobarevný limonády na mě vytékaly, jako kdyby na mě čůralo dvacet vožralejch a každej měl v sobě nákej jinej lék, co se po nich močí duha.

To teda byla, abych tě poučil, these. Akorát že sem musel zapravit škodu z gáže, jináč se pan Helebrant zvlášť nerozčilil.

Pak si ze mě Helebrantovic Janka dělala šprfouchlata (jak říkává můj otec), že sem srab a neumim kouřit. Taxem ukrad bráchovi žváro a potají sem se ho učil kouřit ve skladu, vsedě na sudě. Náhle do skladu vstoupil pan Helebrant, velice zařval, vyškub mi žváro a udusil je mezi palcem a ukazováčkem, přičemž se spálil.

Von v tom sudu byl benzín. Tentokrát mi pan Helebrant pohrozil, že vpádu-li se u mě bude opakovat nešikovnost a nezodpovědnost, vyhodí mě z učení a předá k dispozici Pracovnímu úřadu, odkud mě asi pošlou do Rýše.

To byla antithese.

Nešikovnost a nezodpovědnost se u mě bohužel vopakovala, protože mě přistih dřív, než jsem vykonal, co jsem vykonal chtěl (nešikovnost), a to ne na jedné z kosteleckých prodejních žen, ale na jeho dceři Jance (nezodpovědnost). Ačkoliv jsem se skoro nikam nedostal, vyhodil mě z drogueristického učení, což byla synthese. Naštěstí se vobjevil z Prahy na neděli pan profe-

sor Balaš jako kubistickej anděl (nosí teď fousy, dole zastřižený podle lineálu, což mi připomíná ofinku na čele, co mi ji maminka dělávala podle rendlíku) a řek, že mě dostane na grafickou školu, kde má velké slovo. To má, a taky mě sem dostal, takže teď mám do konce války, doufám, vystaráno. Ty už asi do rajchu taky nepudeš, dyš si činej v říšským zbrojním průmyslu v Kostelci, takže se po válce sejdeme v Praze. V šest večer U Kalicha.

*Tvuj
Vráťa*

P. S. Dej za mě pusu Janičce Helebrantový, až Ti doručí tento zapečetěný list. Už sem vykonal, co sem vykonat chtěl. Dyž tu byla s výpravou na Prodanou nevěstu.

Neznámého hrdinu jsem znal. Dozvěděl jsem se, kdo to je, ovšem až post factum a náhodou. Byla to tedy věc. Bouchlo to, zrovna když jsem se vracel s Irenou a s foťákem z lesa, kde jsem ji fotil v různých postojích, o nichž se domnívala, že jsou svůdné, a to se domnívala správně. Aspoň pokud šlo o mě. Mám ty fotky dodnes, s sebou v Torontu. Je na nich docela hezká maloměstská holka v květovaných šatech s nohama do O. Ty mi nevadily, později jsem si to vysvětloval Lordem Verulammem v podání EAP: *There is no exquisite beauty without some strangeness in the proportions*. Poe měl ovšem na mysli Lygeiny oči; nevím, jestli by to uznal i v případě křivých nohou. Ale pro mě Verulam platil a později, ve svých četných spisech, v nichž byla Irena vždy přítomná, i když ne všudypřítomná, jsem jí ty hokejové nožičky krásně narovnal. Přirozeně, po celou procházku hlubokým lesem s četnými zastávkami k focení jsem jí přemlouval, aby se dala vypodobnit také bez šatů, a ona přirozeně nesvolila. Všechno, co jsem v tom směru dokázal – a to až později, na Jerichu – bylo, že mi dovolila vyfotografovat ji v plavkách, a ani je neměla dvojdílné. Zato měla mezi stehny přímo pod kundičkou krásnou dirku, a jak jsem jí tam

čuměl hledáčkem svého Voigtländera, zaostřil jsem tou dirkou přímo na obličej Zdeňkovi, jenž seděl za ní na její osušce. Tím se mi dostalo první lekce z uměleckého symbolismu.

Vraceli jsme se kolem řeky a já měl ve Voigtländeru nadějeplně nabitý čerstvý film, protože jsem si myslel, že třeba nebude její papá doma a třeba se dá přemluvit. Kráčeli jsme kolem řeky v zeleném stínu lesa na druhém břehu pod pivovarem, když to najednou bouchlo. Prásk! Nebo spíš: BrůůůM! Cukli jsme sebou a z Velcovic skladu kousek za námi vyšlehl obrovský plamen a vyvalil se kouř. „Jé!“ řekla Irena, pornograf ve mně udělal rychle místo válečnému fotoreportérovi. Několika skoky, jak se to píše – ale doslova jsem skákal –, jsem se přiřítíl co nejbliž k požáru, a už jsem jej zvěčňoval do kamery. Kouř se valil čím dál temnější, vydatnější a hrozivější, nad skladem se vytvořil obrovský a vysoký černý sloup, já fotil a fotil, a najednou něco začlo prskat, pukat, jako když se smaží *popcorn*. Z černého kouře cosi vylítlo, cosi těžkého a hořícího, a jako nic to letělo přímo na mě. Uskočil jsem, o kus dál dopadl hořící barel a explodoval, opět jsem uskočil, a jak jsem znova dopadl, ujely mi nohy, protože to bylo na břehu prudce se svažujícím k řece, a já po něm ve světlých kalhotách a vyprané bombajce hladce sjel do řeky. Ale zapůsobil fotoreportérský reflex: třebaže jsem se celý ponořil do studené vody, ruku s foákem jsem dokázal udržet nad hladinou. Absurdně mi v té, kádrově později potenciálně výhodné, chvíli napadlo, že jsem jako syn King Konga, zachraňující v dlani Fay Wray na potápějícím se ostrově. Naštěstí byla řeka mělká, rychle jsem se vyškrabal na břeh a pokryt bahnem dokončil jsem fotoreportérské dílo.

Potom jsem se rozhlédl. Po břehu táhl pan rada svou dceru domů a volal na mě: „Pane Smiřický! Běžte okamžitě domů! Okamžitě!“ Nedošlo mi hned, proč je tak energický, ale pak jsem zahlédl dvě šedivé děkávky s německýma vojákama, jak si to plnou rychlostí hasí po ulici od nádraží k Velcovic skladu, který se mezitím proměnil v gigantickou prskavku. Pochopil jsem jeho obavy a s pocitem amerického výsadkáře v Pacifiku jsem hupsnul zpátky do řeky, přebrodil ji na druhý břeh a

kryt lesem doklusal jsem kolem pivovaru do města a domů. Cestou jsem udělal ještě pár snímků.

Doma naštěstí nikdo nebyl. Převlékl jsem se a zavřel se v koupelně, kde měl otec temnou komoru. Za hodinu byly fotky hotové. Ty s požárem. Kupodivu, na druhý film, s Irenou, který jsem měl v bakelitovém pouzdře v kapse, jsem zapomněl. Vzpomněl jsem si naň teprve, když jsem si prohlížel dílo zachycující v Kostelci zatím nevidanou zkázu, ale vývojka byla už zpátky v láhvi, tak jsem Irenu odložil na příště. Hořel jsem nedočkavostí ukázat fotky Přemovi.

Přema byl hlavou podzemní organizace, na niž jsem byl, jak by se dnes řeklo, volně napojen. Žádné hrdinské činy zatím nevykonala, kromě občasných stříhání telefonních drátů v noci v lese, o nichž jsme doufali, že spojují kostelecké vojenské velitelství s Berlínem. To byl omyl. Jenom jsme odřízli výletní restauraci Mistra Aloise Jiráka na Černé hoře od kostelecké pošty.

Spěchal jsem ke Skočdopolovům. Ve městě už postávaly vzrušené hloučky a rokovalo se. V rekordním čase jsem dorazil k tabákovému skladu a po schodech do prvního poschodí ke Skočdopolovic bytu a zazvonil jsem. Nic. Ani po druhém, ani po třetím zazvonění. Přešel jsem tedy chodbou za roh, kde měl Přema malý kamrlík se zvláštním vchodem, a zaťukal jsem na dveře.

„Kdo je?“ ozval se za dveřmi Přemův hlas.

„Já. Danny.“

„Pod! Rychle!“

Vlezl jsem dovnitř a lekl jsem se. Přema byl v košili a levou ruku měl od lokte k rameni jakoby seškvařenou. Zíralo na mě ohnivě červené puclé maso, v něm cáry spálené košile.

„Páni!“ řekl jsem. „Tys tam byl taky?“

„Já to podpálil, čeče,“ Přema se divně zašklebil. „Doprčic – je to – cejtit –“

Všiml jsem si, že je zpocený. Z čela mu vyloženě teklo. Taky byl bledý.

„Hergot,“ řekl jsem. „Máš na to něco?“

„Namazal jsem to Niveou. Ale pálí to jak čert. Už taky žádnou nemám.“

„Já ti přinesu. Máti myslim ňákou má.“

„Mám dojem, že Nivea –“ odmlčel se a přes obličej mu zurčel hotový vodopád, „– je hovno platná. Nemáte doma ňákej volej?“

„Volej?“

„Rostlinej. Nebo na vopalování.“

„To myslim ne.“

Oba jsme zmlkli. Přema si sedl na postel a ruku položil na stoleček vedle postele.

„Do prdele práce. Prsklo to na mě, než sem stačil uhnout. Jenom kapka. Nejvejš lžíce. Ale dívej na tu paseku.“

Díval jsem se na ni. Vypadala nepěkně.

„Co vostatní?“

„To sem udělal sám. Vyčíhal sem, že to skoro nehlídaj. Jeden takovej dědek, Rakušák. Ten ve stojce dycky klímal – do prdele. DOPRDELE!“

Přema zařval. Bralo ho to pěkně.

„Hele,“ pravil jsem. „Já dojdu pro doktora Labskýho. Ten je – spolehlivej. Mně už dvakrát napsal potvrzení, když jsem zmeškal šichtu. A Bendovi, pamatuješ? Jak si chtěl udělat pikrovou žloutenku a von mu napsal, že má žlučový kamínky –“

Přema snad zasténal. Předtím jsem nikdy nikoho sténat neslyšel, ale pomyslíl jsem si, že je to zasténání. Prostě vydal divný zvuk.

„Já vim, že je dobrej. Ale tady de vo hubu. Aby – aby se neposral.“

Koukali jsme na přiškvařené rámě.

„Něco se s tím dělat musí.“

„Asi jo.“

Přema se zase zašklebil a zase zařval sprosté slovo. Rozhodl jsem se:

„Já du. Zatim se podívej na tohle.“

Nechal jsem mu tam fotky, aby se aspoň potěšil dokumentem toho, co vyved. Teda Němcům.

Věděl jsem, že u doktora Labského bude jako vždy nával. Tehdy se ještě neobjednávalo na den a na hodinu a doktoři neměli recepčionistky. Prostě člověk přišel do ordinace, spočítal si, kolik lidí je před ním, a dával bacha, aby ho nepředběhli ti, co se dostavili po něm. Dost často se snažili. A protože za války se kdekdo koukal ulejt, věděl jsem, že touhle dobou bude mít v čekárně nejmíň patnáct lidí.

Teprve na ulici mi plně došel Přemův výkon, a pod dojmem jeho velikosti jsem se rozhodl k triku, jenž taky vyžadoval jisté hrdinství. Ovšem nepatrné, nepatrňoučké; maličké krveprolití, ale přece jenom krev. Krev prolitou za vlast, napadlo mi, a hned mi to připadalo blbé, i když *úplně* přesně řečeno to byla pravda. Ale když Přema dokázal vyhodit do vzduchu benzínový sklad, nebudu přece takový posera, abych se bál zanedbatelné bolesti. Vytáhl jsem kapesní nůž a čistý kapesník a zavřel jsem oči. Objevila se mi nadživotní prskavka, hořící sudy, pukající jak *popcorn*, zlatě padaly do tmavozeleného stínu lesa a syčely v mělké řece – a rozřízl jsem si břicho palce až na kost, že jsem zasyčel bolestí. Vyvalil se nádherný proud krve, zachytil jsem jej do kapesníku, kapesník jsem přimáčkl k nosu a čerstvou krví jsem si pomazal obličej. Takto zakamuflován jsem vpadl do čekárny pana doktora Labského.

Jak jsem čekal, měl tam narváno, ale zkrvavený obličej udělal na nemocné dojem. Zamumlal jsem skrz kapesník něco o havárce na motocyklu, nějaký děda vstal a s výrazem zachránce života zabušil na dveře ordinace. „Co je?“ ozval se zevnitř pan doktor Labský, dost nevrle. „Pane dochtor, máte tu havárku. Mládenec je celej rozsekanej!“ Mé zranění děda trochu přehnal a zevnitř se – zdálo se mi, že vyloženě nasraně – ozvalo „Moment!“ Ale za chvílku se dveře pootevřely a štěrbínou vykoukl pan doktor Labský. Vzhlédl jsem k němu – byl to skoro dvoumetrový hezoun, dosud mladý, takových pětatřicet – a zahuhňal jsem skrz kapesník: „Motá se mi hlava, asi tou ztrátou krve.“ „Tak pod' dál,“ pravil pan doktor otráveně a zrakem odhadl, jak jsem blízek smrti. „Ať mi nevykrváčíš na koberec!“ Jeho kapesník neobelstil a já pořád tušil, že jsem se svým hrdinským posláním přišel nevhod.

To jsem přišel. U gynekologického stolu stála Marie Dreslerová a dopínala si blůzu. Zrudla jako pivoňka. Pokusil jsem se jí omluvit. „Promiň!“ pravil jsem nosem. Ona svůj nos pyšně zdvihla, cynicky asi taky odhadla míru nebezpečnosti, v němž jsem se nalézal, a pravila nevhodně: „Kdes zas cos vyváděl, Daníčku?“ Všechna s zasyčela jak zmije a Marie se obrátila k doktorovi.

„Tak ty prášky třikrát denně, slečno,“ pravil hezoun sladce. „Dobře zapít vodou a přijďte se mi ukázat zas za týden.“

Přes situaci, v níž jsem se nalézal, se ve mně vztekle pohnula žárlivost. Přijďte se mi ukázat! To je přesný! Na gynekologickým stole! Marie hrdě vyšla na svých nejkrásnějších nohách v Kostelci z ordinace a já se otočil k panu doktorovi.

Ke Skočdoplovům přišel asi za čtvrt hodiny po mně a položil Přemovi přesně stejnou otázku jako prve já. Když se přesvědčil, že to byla sólová práce, vybalil z porodnického kufříčku své zboží a pustil se do uklízení paseky. Přema vystřídal celou škálu různých šklebů a prosté slovo řekl asi pětkrát.

Potom pan doktor vyňal nám oběma dobře známý formulář, jímž se továrně oznamovala pracovní neschopnost pracovníka, a zamyslel se.

„Můžu ti dát jen tři dni. Pak bys musel na kontrolu, a to už by do toho bylo zasvěcených moc lidí.“

„Rozumím,“ pravil Přema tónem spiklence. „Tři dni stačej.“

„No neříkej,“ odvětil pan doktor Labský. „Dostaneš horečku, ale nedá se svítit. Musíš to vydržet.“

„Nebojte se, pane doktore.“

Doktor Labský se na něho podíval. Jako dlouze.

„Já se nebojím,“ řekl. „Doktora na rukojmí neseberou. Doktory potřebujou. Ale uvážils, kluku, co děláš?“

Přes Přemovu tvář přelétlo cosi jako zamračení.

„Samozřejmě,“ řekl, ale nezaznělo to tak.

„Kolik myslíš, že jich seberou, co?“

Přema mlčel.

„Patnáct? Dvacet? Padesát?“

Nakonec jich sebrali čtyřicet osm. Mezi nimi i mého otce, ale ten to přežil.

Přema pořád nic.

„A kolik se jich vrátí?“

Deset. To jsme přirozeně ještě nevěděli.

Tak jsem byl zasvěcen do relativity lidských činů.

„Dyť je válka,“ zahučel konečně Přema. „A dyby byli všichni podělaný, tak – aspoň někdo musí něco dělat.“

Doktor Labský na něho zase vrhl ten svůj dlouhý pohled.

„Ty si asi myslíš, že seš hrdina?“

„To ne,“ pravil Přema rychle. „Ale je válka. Musíme Němcům –“

„Kdybys byl hrdina, tak bys šel a udal by ses. Zachránil bys tím těch nevím kolik nevinejch lidí, který tohle vodkašlou.“

Doktor Labský vstal.

„Ale radši to nedělej. Vytloukli by z tebe, kdo tě ošetřil, protože by poznali, že to je odborná práce. Tak novej obklad každý tři hodiny. Přidu se na tebe zejtra podívat. Sbohem.“

Sklapl porodnický kufřík, sehnul se ve dveřích, aby si neudělal bouli, a zmizel.

Seděli jsme mlčky a bylo nám trapně.

„Doprčic,“ řekl po chvíli Přema. „Tohle mi nenapadlo. Myslíš, že má pravdu?“

„Má. To by ti fakt nikdo nevěřil, že sis to vošetřil sám.“

„Ale ne,“ řekl Přema podrážděně. „Že sem udělal blbost. Že se to nevyplatí. To mi fakt nenapadlo, že na to může zařvat bůhvíkolik lidí.“

„Dyťs to sám řek. Je válka.“

„Jenže voni vemou neviný lidi. Někoho třeba vodstřelej.“

„Neviný, ale posery. S poserama se válka nevyhraje.“

Připadal jsem si při té sentenci jako hrdina. Netušil jsem, jak budu litovat, že jsem nesetřval mezi posranými, ale nevinnými.

Přema usilovně přemýšlel. Už se nepotil. Chladivé oleje blahodárně zapůsobily. Ale bledé, vpadlé tváře Přemova mongolského obličejce zahořely, asi začínající horečkou.

„Moh bych zmizet,“ řekl, „a napsat na gestapo dopis a v něm se přiznat.“

„Tak by je sebrali z pomsty. Pokud by tě nechytli. Víš, jak za heydrichiády vyhrožovali, že vodstřelej každýho třetího, dokud se nevypátrá pachatel.“

„To je fakt,“ řekl Přema a po chvíli, trochu zaraženě: „Moh bych se vodstřelit a pak napsat ten dopis. Teda vopačně.“

„Nemáš čím.“

„Mám.“

To mi nikdy neřekl. Zažárnil jsem. Otec míval před válkou pistoli, ale když přišli Němci, někam ji schoval a pak ji za revoluce nemohl nalézt. Strávil celou revoluci marným hledáním. Takže jsem byl neozbrojený.

„Neblbni,“ řekl jsem. „Voni toho stejně použijou, aby si vyřídili účty s těma, co si je s nima chtěj vyřídít. To máš prašť jako uhoď, ať se přihlásíš nebo ne. A když se přihlásíš, bude míň vo jednoho, kterej aspoň posera teda není.“

Tím jsem tehdy Přemovi sofisticky vyřešil věčné dilema lidského hrdinství. Nebo jsem aspoň pomohl jeho instinktu přežít, jímž jsou i hrdinové vybaveni. Domů jsem šel až za tmy a přes očekávané represálie a hekatombu nevinných hrál mě pocit spoluúčasti na účinném spiknutí, které mělo všechny známky dobrodružství a snad i heroismu, pokud to nebyla mladická nerozvážnost.

Zazvonil jsem a otevřela mi uplakaná máti.

Represálie už začly.

A zrovna u nás doma.

Přede mnou řeka krve, proti mně řeka zlata. Za ta dlouhá krátká desetiletí, která mě dělí od okamžiku, kdy jsem mezrou mezi stehny pod Ireninou svatyňkou spatřil dobře zaostřenou tvář mého tehdejšího soka Zdeňka Pivonky, zvykl jsem si už, že téměř všechno může znamenat něco jiného, ale že ten prvotní, pravý význam, konkrétní skutečnost, je nakonec nejlepší. Nejkrásnější. Nejplatnější. Ujízďím v červeném dusteru

po dálnici královny Alžběty Druhé, je tma a *rush hour*, řeka krve jsou zadní světla karavany aut přede mnou, řeka zlata jsou přitlumené reflektory vozů plazících se z Toronta do městeček podél břehů jezera, do Oakvillu, Clarksonu, Mississaugy, Etobicoke, a dál do Hamiltonu, do St. Catharines, do Niagary on the Lake. Přestalo sněžit, tisíce umělých světel na zemi osvětlují mraky letící nízko nad ontarijskou plání a mraky světélkují jako *stardust*. V tom světélkujícím večeru se přede mnou zdvihají nestejně dlouhé černé a bílé prsty mrakodrapů dauntaunu, vertikální zlaté šachovnice, mrkají na mě rudé signály na jehle Canadian National Tower, varují jumba, která nabírají kurs na letiště, aby se na jehlu nenapíchlly. Krásná, zimní, bezpečná, kanadská předvánoční noc, nenapodobitelná v Evropě, v té části Evropy, odkud pocházím. Přede mnou noc, v níž se mi nemůže stát nic, nanejvýš mě sklátí infarkt, opožděný následek mnoha nocí doma nebo tam, kde jsem tomu říkal doma, ale už neříkám. Po noci přijde den, a nejhorší, co se mi, kromě infarktu, může přihodit, je, že Irenu Svenssonovou přejde její vstřícná nálada, ze zlomyslnosti se o Poeovi našprtá něco, co já nevím (to ale bude mít co dělat; měla by raději počkat, až začnem probírat Joyce), a shodí mě před Bellissimmem a Tedem Higginsem, pokud to ti ovšem pochopí. To ale asi sotva. Irena Svenssonová je asi pěkně fikaná, ne sice zrovna ve vědě, jenže já ve svých téměř padesáti letech jsem fikanější. Takovou situaci snadno vyřeším. Je to nejhorší situace, v níž se mohu octnout.

Je mi dobře, znova a znova se mi zdá, že život je krásný, že jsem vlastně vždycky měl krásný život, protože jsem všechno bez úhony přežil a teď žiju v zemi, kde, budu-li jezdit opatrně, nemůžou mi ani dát tiket.

Přemýšlím, zasním se. V myšlenkách se vynoří otec, jak se vrátil, ani ne měsíc po tom svém zatčení, a noha mu smrděla jak stiltonský sejra, pokud smrdí; ne-li, tedy určitě jako gorgonzola. Tatínek byl taky válečný hrdina. Říká se to o všech těžce zraněných, i když zrovna jedli sejra, a tatínek byl těžce zraněn u Zborova. Ale příliš často se tím nechlubil, neboť byl hrdinně zraněn na špatné straně fronty, kulí, která velmi pravděpodobně pocházela z legionářské strojní pušky. Několikrát

se pokusil svou story vylepšit tvrzením, že zranění utrpěl při pokusu o přeběhnutí k nepříteli, jenže to mu nikdo nevěřil, nejmíň já. Tatínek byl skrz naskrz Čech. Vždycky svědomitě sloužil, přitom si vždycky myslel opak toho, co si myslet měl, ale sloužil. Vůbec se nesnažil přeběhnout. Kdepak. Na povel svého rakouského poručíka opatrně vyskočil ze zákopu, protože však za války je opatrnost málo platná, sotva vyskočil, spadl zpátky s nohou nadranc. Bitva zuřila několik dní a nebylo moc času ani prostředků odsunout všechny raněné do zákopu, a tak tatínek ležel s rozbitou nohou ve sklepě rozbombardovaného zámku, trpěl bolestí a měl žízeň. Felčar se o raněné moc nestaral. Celý den se pokoušel probourat si cestu do zasutého vinného sklepení, přes zámek přelétávaly šrapnely, bručely, až se to konečně felčarovi podařilo, zmizel ve tmě a zase se objevil s náručí plnou lahví obrostlých mechů. Ranění a umírající spustili nářek a felčar, jako svatý Mikuláš, rozdával láhve napravo nalevo. Byl moudrý felčar. Věděl, že flaštičkou jódu a krabičkou aspirinu, které měl k dispozici, raněným a umírajícím nepomůže tak jako alkoholem, jenž všechny boly zhojí. „A tumáš!“ vyprávěl o tom vždycky tatínek a pak používal to hrozné slovo, jehož meteorickou nemravnost ve své nevinnosti asi netušil: „Jebemtipizdutvojmátimaterý! Urazil sem hrdlo, nahnu flašku a z flašky, Danny, vyteče černá kaše jak povidla! Pít se to nedá, jíst taky ne. To víno tam bylo snad tři sta let a durchundurch se zkazilo!“

Tak sténal, nařikal žízni a umíral celou noc, felčar vybíhal před zámek a zase se vracel, až ráno přilít, celý bez sebe, že přišel pan feldkurát a nese poslední pomazání. Nevím nakolik je to pozvedlo na duchu, v noci jich stejně několik zemřelo. Tatínka asi ne, protože tatínek nebyl nábožensky založený, byl spíš na tělesné cvičení, turista, Sokol. Ani na ženské nebyl. Ale ve vybombardovaném vchodu se rozhrnula plachta a vešel velebníček rovnou ze semináře, bledý jako smrt, ale hezký jako panenka, asi chudák tolik mrtvol pohromadě v životě neviděl, a jak se rozhlížel, tatínek zasténal: „Karle!“ Protože to byl jeho bratr, můj strýček Karel, ten, co chtěl být chemickým inženýrem a měl známost s dívkou jménem Josefina. Jenže tu rodiče

prováděli za úředníka z berňáku, za necelý rok potom umřela na horečku omladnic a strýček jí zůstal věrný až za hrob a vstoupil do semináře.

Život je divný. Hrozný. Ale krásný.

V tom zámku pod šrapnely udělal tehdy strýček asi něco, co se úplně nesrovnávalo s povinnostmi feldkuráta. Několik raněných, co dosud nezemřeli, sice zaopatřil a od jednoho si pokorně nechal vynadat kněžourů a tmářů – to byl člen Volné myšlenky a rozčilil se tak, že upadl do kómatu a do večera nevydržel. Ale hned nato strýček dezertoval. Podplatil místního sedláka, naložil tatínka na žebříňák a se sedláčkem ho odvezli za frontu. Tam strýček sehnal bumášku – feldkuráti měli v rakouské armádě patrně postavení politruků – vtěsnal tatínka i sebe do lazaretního vlaku do Lvova. Ve Lvově najal kupé v rychlíku do Vídně a ve Vídni umístil tatínka do důstojnické nemocnice. Poté se pokorně vrátil na frontu.

To už měl tatínek nohu v takovém stavu, že mu ji chtěli amputovat. Nakonec to neudělali a tatínek za padesát let nato zemřel při operaci holenní kosti, tou dobou už zcela vyhnílé. Kdyby byli za války amputovali, pravil docent, když jsem přijel do nemocnice se svátečním oblekem tatínkovi do rakve, byli by mu ušetřili mnohá utrpení a mohl se dožít ještě mnoha let. Fyzicky, až na tu nohu, byl prý ve výborné kondici. Fyzicky snad. Jenže nevím. Ve Vídni tatínek brečel. Sokol bez nohy? Turista bez nohy? Strýček, ještě než odjel, nasadil opět páky feldkurátského vlivu a věhlasný a zaneprázdněný profesor Lebensold se uvolil k experimentu a nohu zachránil. Žijeme ve světě absurdních souvislostí, snad náhod, snad nevyzpytatelných kapric kruté žertovného Hospodina. Zachránili končetinu, která hnila, a hnila pak zaživa dalších padesát let, ale pořád přirostlá k tatínkovi. Tatínek trpěl. Cvičit už nemohl, ale když sám nemohl, cvičil o to tvrději jiné. Mezi nimi taky Irenu, což způsobilo, že přes odpor k tělesným cvikům dal jsem se i já na gymnastiku. Než jsem si však mohl něco udělat, Němci Sokol zakázali.

Je mi blaze. Tříproudá karavana se u nájezdu na Jarvis Street plynule rozdělí na dva proudy, jeden pokračuje dál po Gardi-

ner Expressway, druhý, já v něm, neméně plynule sjede svažující se smyčkou dolů, projede na zelenou, zahlédnu neposkvřeně zářící reklamu na *Breggfast* s tuřínovitou tváří pihovátého kanadského spratka, cpoucího se volskými oky, a v pocitu blaha se náhle rozhodnu dovršit je večerí v Mourek Innu, kde vaří nejlepší svíčkovou na sever od hranic Spojených států. Zabočím tedy na Richmond Street, z ní na Avenue Road, na College Street je červená, přes ulici přechází skupina čínských mediček v pletených čepicích, s tvářemi jak orientální plaváčky, naskočí oranžová, ale za Číňankami se ještě žene černá medička, oslněně na mě zamrká velikými bělmy. Je mi jako v ráji. Jsem vlastně v ráji.

Těším se. Nic mě neznepokojuje. Zdá se mi, že doma jsem takovýhle večer nezažil. Vzpomínám na tatínka, který tak miloval svíčkovou. A na chudáka Nađu, jak si dávala do nosu. Kdyby mu byli uřízli tu nohu, bůhví jak by to s ním dopadlo. Možná že by ho s amputovanou končetinou soudce Neuthaler pokládal za nezajímavou oběť obyčejné autonehody a tatínek se vez, rovnou do Belsenu. Jenže náš absurdní Pán Bůh tropí občas dobré žertíky.

Mourek Inn září přívětivěji než jiné podniky do barevné předvánoční noci na Eglinton Avenue. Velká modrá písmena na béžovém skle, zevnitř stejnoměrně prozářená, takže béžové a modré světlo člověka zaleje ve vchodu. Někdo zrovna spěchá ven, ustupuji stranou a hele, kulatá slovanská tvář Milenky Cabicarové, zvané neprávem, ale mile Blběnka. A už repetí: „Hi, Danny! Jak přide, že sem tě neviděla za tak dlouhej čas? To seš tak lejzy, že mi ani nezazvoníš? Já budu rýli engry, když ke mně někdy nedropneš. Anforčnetly teď sem zrovna byzy, a enyvej, ty máš vevnitř nějakej dejt, rajt? Tak báj báj, já nechci slyšet žádný exkjůzy!“ Přelítne kolem mě v jakýchsi stříbrných hrůzách z teploušské ševcárny na Yonge Street, má to snad čtvrtmetrové podešve a je to celé pošité blboučkými zlatými slovy jako LOVE, DEAR, HEART, DOVE, teď kouknu,

že to není tak blbé, protože mezi fragmenty slovníku z romantické poezie je taky docela maličkým písmem ukryto slovo FUCK a kousek dál ještě menšími písmenky OFF, celé se to třpytí a sahá to Blběnce až nad kolena. Pak následuje asi čtvrt metru lákavých stehů z nylonu a nad nimi nejminimálnější supermini z umělé kůže barvy růžového staniolu. Bleskne mi hlavou vzpomínka na vánoční cukroví, a co má Blběnka od pasu výš, už nezahlednu, to už kolem mě přefičela. Jedině že na krku má pověšený obrovský zlatý šroub. Poučen dávným průhledem mezi Ireninými stehny chápu, že šroub má význam symbolický. Otočím se za cukrátkem, vlaje za ním kabát až na zem, sešitý z umělých záplat, na hlavě se kymácí širokánský tyrkysový klobouk, zpod něho visí záviděníhodné, leskle kaštanové vlasy rovně k ramenům. Jenže Blběnka si konečky vlasů, asi tak dva centimetry kolem dokola obarvila na fialovo, takže to vypadá, jako kdyby měla kolem krku špatně upevněnou svatozář. Celkem působí, musím říct, jako štětka, hodně vylízaná. Vůbec ovšem není. Přes den, oděna korektně dle tradice toho řemesla, pilně zařezává jako tellerka – z čehož si vyrobila pěkný neologismus talířka – za přepážkou Royal Bank na kříži Bloor a Yonge a pouze večer si nestrídmě vynahrazuje, oč ji připravil komunismus. O tom, jak nepřesná je její přezdívká, svědčí fakt, že Blběnka je v Kanadě legálně: v létě 1968, když do Prahy táhli hippíři a marihuanos z celého světa, zala-sovala jakéhosi troubu ze Saskatchewanu a tím se vysvobodila z třídní pravomoci. Dojela s ním pouze do Toronta, kde troubovi došly peníze a kam to Blběnce stačilo. Manželkou zůstala jenom přesně tak dlouho, aby jí vzniklo právo na status přistálé imigrantky, a pak se osvobodila i od trouby. Protože doma dosáhla pouze základního vzdělání, stálo ji vyvázání z československého občanství toliko tři stovky. Sotva ji vyvázali, hr do Prahy, v kreacích, jež částečně pocházejí ze stóru Salvation Army a z proletářsko-taliánského Jarmarku Poctivého Edy (a které doplňuje nákupy v černošských krámech v Buffalu), a hr na Václavák, ať ji všechny holky (a kluci) vidí! Zlatý hřeb toho požitku svobody vystavované na odiv v policejním státě je, vypráví, když ji nějaký smůlovatý esenbák pozastaví a osloví jednou z vět, jimiž vládou: „Soudružko, nejsme tu na maškar-

ním bále!“ Jeho konec. Plynulá Blběnčina kanadština vezme příslušníku zbývající čtyři věty ze rtů.

Někdy mám dojem, že Blběnka emigrovala hlavně kvůli těmhle návratům. Jenže se vždycky zas z návratů vrátí, osvěžena a v dobré náladě, a znovu zahájí velký lov lasem, v jehož smyčce má bohdá uváznout pracháč. Ze srdce jí přeju pracháče, neboť z krajanské komunity je Blběnka moje nejmilejší přítelkyně, i když její agresivně uplatňovaný sex na mě nepůsobí. Ale to nevadí jí, ani mně. Stejně mám podezření, že Blběnka je vlastně staročeská manželka a já, jelikož nejsem pracháč, nemohu být ničím víc než kamarádem.

V poslední době se zdá, že laso se zadrhlo kolem hrdla pána jménem Brian Zawynatch, který se uplatnil v konfekci a živí se nyní už pouze (velmi výnosným) vlastněním akcií a realit. Mám skoro chuť se modlit, aby málokdy dobrotivý Pán dal panu Zawynatchovi nadobro ve smyčce lasa uváznout.

Tatínek o tom vyprávěl, když se tenkrát vrátil z gestapáckého vězení s nohou jako gorgonzola. Noha vyžadovala dvě hodiny denní péče: čistit, vyplachovat, dezinfikovat, zasypávat, obvazovat. V base to přirozeně nešlo. Takže když ho předvedli před soudce, soudce vtáhl nosem vzduch a pravil výhružně:

„Co je to tu za smrad?“

A otočil se k bachaři a přísně řekl:

„Vy nedohlížíte, aby se vězni podle předpisu myli?“

Hradecké vězení nebyl koncentrák. Panovala tam pouze tuhá kázeň, a ta zahrnovala i přísnou hygienu.

„Dohlížím, *Herr Gerichtsrat!*“ cvakl podpatky bachař a obořil se na otce.

„Proč smrdíte?“

Nevlídna ráznost otázky probudila v otci dávné c. a k. reakce. Vypjal prsa a řízně zahlásil:

„*Ich melde gehorhsam*, že nesmrdím!“

„Nepovídejte, že nesmrdíte, když smrdíte! Cítím to! Prdět si můžete na cele, ale ne před soudním dvorem!“

„Poslušně hlásím, že neprdím!“ hlásil tatínek, stále v lati a rychle se vžíval do klasické české role.

„Tak jak je to možné, že smrdíte?“

„Smrdí mi noha.“

„Když víte, že vám smrdí nohy, máte si je mýt! V každé cele je kbelík, mýdlo a ručník. Nebo není?“

„Poslušně hlásím, že je,“ pokračoval tatínek, už zcela v roli, třebaže – jak vždycky zdůrazňoval – posraný strachem. „Poslušně hlásím, že mi nesmrdí noHY, ale noHA!“

Hygienická anomálie Gerichtsrata zaujala. Naklonil se přes rostrum.

„Mám tomu rozumět, že vám smrdí jen *jedna* noha, kdežto druhá ne?“

„Poslušně hlásím, že ano!“

„Která?“ otázal se Gerichtsrat z neznámého důvodu.

„Poslušně hlásím, že levá. *Ein Beinschuß aus dem ersten Weltkrieg.*“

Gerichtsratem to maličko cuklo.

„Vy jste bojoval v první světové válce?“

„*Jawohl!*“ pravil tatínek.

„V které armádě?“

„*In der k. und k. Österreichischen Armee in Galizien.*“

„Který pluk?“

V přísně vojenských termínech a se vzornou stručností a přehledností vyjmenoval tatínek pluk, kumpanii, četú, místo bitvy a den zranění. Gerichtsrat seděl nějaký zaražený. Pak zařadil se v lejtstřech.

„*Wie war der Name?*“

„Smiritzki!“ zahlásil naposled tatínek.

Gerichtsrat sebou škubl. Podíval se na otce. Pak řekl:

„Líčení se odročuje.“

A tak tatínka pustili. *Frontkameradschaft* překlenulo národnostní i rasové přehradu. Gerichtsrat byl Rakušák. Pozval tatínka k sobě do kanceláře, a aby příměr s dobrým vojákem byl úplný, ožrali se spolu borovičkou a k ránu se v slzách loučili, zpívající starou vojáckou píseň z doby polního maršálka Windischgrätze. Vyšlo najevo, že mladý poručík, za nímž otec ten-

krát posraný strachem, ale poslušně vyskočil na zteč ze zákopu a vzápětí, už jako hrdina, se zřítíl zpátky, byl tento Gerichtsrat jménem Neuthaler. Proto tatínek přišel z vězení až dva dny poté, co ho propustili, noha mu smrděla jako gorgonzola a z úst mu táhl alkohol.

Blběnka zmizela jako kometa v nastaveném taxíku a já konečně vstupuju do útulného tepla Mourek Innu. Uvnitř je tradiční americké přítmí a z amplionů přitlumeně zpívá Pilarová a Matuška píseň *Nechod' dál*, o níž pan Mourek jistě netuší, že je ruská, jinak by ji z pásku vystříhl. Touhle dobou tu ještě není plno. U několika stolů sedí Kanadani: pojídají svíčkovou s jedním knedlíkem, ačkoliv před ně pan Mourek postavil na horké míse z knedlíků horu. U ostatních stolů sedí nad svíčkovou Češi: horká mísa je prázdná, z omáčky na talířích čouhají kopečky knedlíků. Zamířím k společnosti u rohového stolu: pan Pohorský, Milan, Frank, který v komunitě reprezentuje krajní pravici a je to poněkud neaktuálně asi největší poctivec mezi krajany. Čtvrtého neznám. Představuje se mi: Magistr Máslo. Má těkavé oči, jako kdyby trpěl chronickou horečkou. Vzal jsem svým příchodem řeč panu Pohorskému, ale sotva dosednu, pan Pohorský naváže, kde přestal. Poslouchám s napětím; od něho se člověk vždycky něco dozví. „Deset táců!“ povídá pan Pohorský: „Hoši, deset táců, to se přeci musí sehnat! Mám to vypočítaný. Jenom novejch a jenom v Kanadě je skoro patnáct tisíc. Když každéj dá tři kvortry, dělá to jedenáct tisíc dvě stě padesát! Když každéj dá padesátník, hodí to sedem tisíc pět set. Málo, to je fakt – ale poúnorovejch a předválečnejch je tu na třicet tisíc!“ Magistr Máslo si zaznamenává data na papírový ubrousek; snad je chce zkontrolovat. To nemusí. Ví, že spočítáno má pan Pohorský vše správně. „Když každéj z poúnorovejch a předválečnejch dá *jenom* kvortr, je to dalších sedm tisíc pět set, to máme totál patnáct táců! A já potřebuju deset!“

„Na co?“ tážu se.

„Na rozhlas,“ praví Frank.

„Na etnickej rozhlas?“

„Hovno etnickej. Americkej!“

„Nějaký komeršls?“

„Žádný komeršls!“ pana Pohorského to málem urazilo.

„Hodnotný programy. Víte, co stojí hodina času na férst klás stejšn, co ji přebírá celej americkej network?“

„Nemám tušení.“

„Pouhejch dva tisíce doláčů! To je za deset táců pět hodin, a když je rozdělím na pětiminutovky, dostanu šedesát programů! A já vám říkám, hoši: Dejte mi pět minut denně po dva měsíce na americkym networku a pohnu Amerikou!“ Panu Pohorskému září oči demosthénovským plamenem. „Dva měsíce a americký veřejný mínění si na těch blbounech v Bílym domě vynutí přerušení diplomatickejš styků s čéeser!“

„To budete mluvit sám, pane Pohorský?“ ptám se. Orátora angličtina, jak se říká, není nejlepší. Ale i s tím se počítá:

„Já to budu *psát*. Na *slovní* projev se někdo najme. Třeba Voskovec.“

„Tomu to nedovolí dělat zadarmo. Je v hereckejch odborech.“

„Tak se mu zaplatí,“ rozhoduje pan Pohorský. „Koukněte, hoši. Moje kalkulace je založená na tom, že nový daj tři kvortry. Ale de facto voni většinou daj doláč. Když jen polovina z těch patnácti tisíc dá místo tří kvortrů doláč...“ Magistr Máslo rychle počítá na ubrousku a pan Pohorský se dává unášet matematickými vidinami, v nichž všechno klope. Ke stolu přistoupí rotundní pan Mourek, vyčítavě prohlásí, že mě tu už nějak dlouho neviděl (byl jsem tu předevcírem), a pozeptá se, dám-li si před večeříčkou cucáníčko. Tím myslí drink. Dám si cucáníčko zvané Rusty Nail; ne že by mi chutnal víc než konvenční manhattany a krvavé Mařenky, ale pořád je ve mně cosi ze staré sympatie k surrealistům. A zeptám se Milana, co ženský.

Moje známost s Milanem málem začla průšvihem a není vůbec vyloučeno, že průšvihem skončí. Po sedmi letech na

Západě člověk odvykne užitečné vlastnosti, pro niž prezident Gottwald vryl do podvědomí národa termín bdělost a ostražitost. Když jsem se toho dne pozdě odpoledne vrátil z koleje domů, vyřídil mi telefonní lokaj český vzkaz. Muže, jenž vzkaz namluvil, technika telefonního lokaje zřejmě zarazila. Měl jsem si všimnout váhavosti hlasu, naprosté absence slovíček z Blběnčina slovníku, a dokonce lehkého náznaku východočeského nářečí. Nebyl jsem však už bdělý ani ostražitý a příznaky jsem zaregistroval až později, když jsem, už v průserové situaci, nutil lokaje znova a znova opakovat: „Tady Novák. Já – já bych byl velice rád, dybych – s váma moh mluvit. Sem – tady na pár dní a bydlím v hotelu Hiltón... Prosim vás – dyž budete tak laskavej – zavolejte mě... dyž... tak... na shledanou.“

Číslo pokoje neuvedl. To mohlo být samozřejmé, kdyby volal z hostince *U lva ve Zdicích*, ale protože se chtěl se mnou spojit z jednoho ze čtyř set sedmdesáti pokojů hotelu Hilton, mělo mi to něco napovědět. Nenapovědělo, a jméno, na které mívali v Praze klub, mi přirozeně nic neřeklo. Lehkomyslně jsem mluvčího zařadil mezi čtenáře nakladatelství paní Santnerové, kteří mě někdy, když přijeli služebně do Toronta, zvali do hotelů na drink. *Free drink* se mi vždycky hodí. Vytočil jsem tedy číslo hotelu Hilton a požádal recepčního, aby mi dal Mr. Novacka. Chvíli to trvalo, pak: „*Room 3316, sir.*“ Slyšel jsem vyzvánět telefon ve třicátém třetím poschodí, nikdo jej nebral. Vyzvánění přerušil recepční: „*I'm sorry, there's no reply, sir.*“ A já, místo abych poděkoval, zavěsil a zkoušel volat třeba v hodinových intervalech – za drink by se to vyplatilo, protože málokdy zůstane při jednom, a čtenáři insistují na placení – nechal jsem v recepci své jméno a číslo a šel jsem si zaplavat do bazénu v bezjmentu našeho hájrajzu (jak tomu říká Blběnka) na jedno sto Wellesley Street.

Když jsem se vrátil, zvoní telefon.

„Haló?“

„Jo – tady Novák.“

„Dobrý den.“

Čekal jsem, co má Novák na srdci. On zřejmě taky. Pořád mi nic nedocházelo. Po delší pauze řekl rozpačitě:

„Vy – jste mě volal? Měl jsem u klíče vzkaz –?“

„Ano. Já tu měl vzkaz od vás.“

„Ode mě?“

„Šůr. Pan Novák, hotel Hilton.“

„Ale – já vás nevolal –“ pak rychle, s absurdní pražskou úctou, ale zase mi nic nedošlo: „Já vás přirozeně znám, pane Smiřický. Četl jsem všechny vaše knihy – i ty, co jste vydal až v exilu. U nás to jde z ruky do ruky. Lidi si to i opisují –“

Konečně mi vše došlo, a nečekaně, jako když explodoval Velcovic sklad. A že to může mít následky vlastně podobné, třebaže ne tak drastické, ale není taky válka. Udělalo se mi špatně. Pochlebovačské úsilí pana Nováka z Prahy mě nepotěšilo. Skoro jsem vykřikl:

„Počkejte! Vy ste z Prahy?“

„Ne – já jsem z Litoměřic. Jsem tady s Čedokem.“

Pozdě, velice příčinlivě pokusil jsem se honit bycha. Myšlenky zmateně létaly mozkiem kybernetickou rychlostí, všechny houby platné. Nevymyslel jsem než blbě:

„Tak vy ste mě nevolal?“

„Kdepak. Já bych si nedovolil – já tu našel váš vzkaz. Dole u klíče –“

Pan Novák se zarazil, a dospěl ke stejnému logickému závěru jako já.

„Jo počkejte, Mistře – to bude omyl! On s náma přijel ještě jeden Novák. Ten *je* myslím z Prahy. Já ho neznám, ale já ho můžu opatrně oťukat –“

„To – by bylo od vás moc laskavý –“ pravil jsem mdle, a sudy s benzinem přilétaly z dávno neexistujícího, ale na druhé straně Atlantiku ve staré vlasti vlastně nikdy úplně nezmiřelého času. „Děkuju.“

„Není zač.“ Novák se pak rozhovořil hbitě a úslužně a moje zapomenutá bdělost se probudila k dvojnásobnému, možná trojnásobnému životu. Mluvil patolízalsky; s nevěrohodnou úctou k hrdinům pera: „Byl jsem moc rád, Mistře, že jsem s vámi mohl hovořit. A – prosím vás,“ udělal malou pauzu, hlas mu zazněl tak nesnesitelně pateticky, že mě polil pot. „A – dělejte to tak dál. Je toho doma moc zapotřebí!“

Zavěsil jsem. Ruce se mi třásly. Vrátil jsem se do starých časů a do klasického dilematu lidových demokracií.

Je fízl Novák číslo jedna (ten, co mi nechal vzkaz), nebo Novák číslo dvě (který omylem dostal můj protivzkaz)? O důvodu, proč a jak mě má ten první – je-li fízl – fízlovat, jsem neuvažoval. Dávno jsem došel k názoru, že informátoři StB provozují vlastně jakousi variantu lartpouurlartismu.

Dokonce silně formalistického, takže se pomalu mění v umění dle schématu. *Formula art*. S dvojitou, ne-li trojitou frigidní Skotkou (Blběnka) jsem seděl v křesle, ruce se mi klepaly tak, že jsem si alkoholem pobryndal košili, a patrně jsem páchl jako vajnos na skidrou. V posledních dvou letech mě jich navštívilo snad sedm a technika vykazovala zřetelnou patternu, řekla by moje milá Blběnka, ale ta výraz používala pouze o látkách na dámské šaty: Zazvoní telefon. Ozve se hlas: „Dobrý den, tady ixypsilón. Já jsem, Mistře, důchodce, v Torontu na návštěvě u dcery. Mohl bych vás, Mistře, navštívit? Nebudu vás dlouho zdržovat. Mám pro vás vzkaz od pana Vaculíka.“ V tomhle bodě se paterna liší: někdy je to Vaculík, jindy Havel, někdy Suchý, zřídkakdy Hrabal, nikdy Kohout. První stopa, protože oni vědí, že zrovna Kohout by zrovna mně sotva co vzkazoval. Vystupuje, jak zde říkají profesoři, *thinly disguised*, v úloze bufóna v příliš mnoha mých románcích. Ne proto, že bych ho nenáviděl, spíš ho mám rád. Ale když on má takovou minulost, že *difficile est* – a já jsem na takové věci křehká nádoba, spíš bych zavraždil vlastní matku, než bych odolal pokušení. Protože tedy už vím, nebo myslím, že vím, o co jde, řeknu: „Tak přijďte.“ Přijde důchodce, rozhlíží se, naleju mu vísku (Blběnka, když je mírně zviskaná). „Tak copak mi vzkazuje Vaculík?“ Předem to samozřejmě přesně vím. Důchodce si srkne na kuráž: „Pan Vaculík vás nechá pozdravovat.“ „Že děkuju. A copak mi chce?“ „No –“ důchodce váhá, a to znamená: buď bojuje vnitřní boj, má-li říct, co má říct – že mi například Vaculík nabízí dodat tajnou cestou z Prahy ruko-

pisu nebo že mě žádá o peněžitou podporu přes Tuzex – anebo neví, co si vymyslet. V druhém případě je košer. Znovu si srkne, často vyzunkne do dna, protože je zvyklý na slivovici. „No –“ praví váhavě, „– von vás prostě dává pozdravovat.“ „Vy znáte pana Vaculíka?“ „Vlastně – ne. Já sem se s ním jenom náhodou sešel –“ Nyní následují tři varianty: na fotbale, u Pinkasů, v sauně (nevím, proč zrovna v sauně. Zdá se, že zlikvidovaní spisovatelé jsou tam častými hosty. Možná že mikrofony jsou tam navlhlé a nahrávce není rozumět). Pak host pokračuje: „– a přišla řeč na to, že jedu za dcerou do Toronta, tak mě pan Vaculík (Havel, Suchý, Hrabal – ten ale nikdy v sauně, vždycky u Pinkasů. Jsou informovaní.) požádal, abych vás od něho pozdravoval.“ „Že děkuju.“ Doleju whisky. Buď whisky, na kterou, zejména strejt, není zvyklý, nebo akumulovaná a potlačená chuť sprostě nadávat na tzv. poloměry – anebo ovšem pokus o *captatio benevolentiae* – rozváží důchodci jazyk a příští půlhodinu stráví zběsilým spíláním režimu. Z něho by laik nabyl dojmu, že soudruh Štrougal má dlouhý červený jazyk, soudruh Biřák v kalhotách ocas, soudruh Husák páchne sírou a lidé žijí v něčem, podobném předmětu kázání Joycova otce Arnalla. Důchodce, zdá se, nesmírně trpí potřebou intelektuální, a zejména literární svobody. Po půlhodině se potlačená touha nadávat buď vykompenzovala, nebo mluvčí usoudil, že si mou důvěru nezíská, a zviskán se odpotácí do veselé torontské noci.

Mluvil snad pravdu? Vskutku se odtučňoval v sauně s dost svalnatým Vaculíkem? Nebo se pouze chtěl kamarádům z mokré čtvrti pochlubit zakázanou návštěvou? Či snad cestu do Kanady vykoupil slibem, který právě *pro forma* laxně splnil?

Nevím. Dal bych mnoho za to, kdybych věděl. A trýzní mě to.

Jenomže teď – uvažoval jsem, toho dne, zabořen v křesle a tupě hledě na zářící moře dauntaunu – teď možná nejde pouze o to, že nějaký důchodce dostane v kachlíkárně vynadáno. Tohle může být hrozivější malér. A já jednoho z těch dvou Nováků budu mít na svědomí. Je-li fízlem Novák č. 2, je Novák č. 1 v průšvih. Je-li fízlem Novák č. 1 a Novák č. 2 splní slib, že ho oťuká, v průšvih je Novák č. 2. Jediná naděje spočívá

v možnosti, že ani jeden, ani druhý Novák fízli není. Nebo – v možnosti snad možnější – že jsou fízli oba.

Do toho znova zazvonil telefon:

„Haló?“

„Dobrý večer. Tady Novák. Já sem vám už jednou volal, ale vy ste tam měl takovej – magneťák –“

Novák č. 2 ho tedy ještě nestihl oťukat. Rychle si s ním dávám sraz v nálevně Bill's Place, poblíž hotelu Hilton. Tvrdí, že mě pozná. Ale neřekl mi Mistře. Fízli? Anebo ne?

V Bill's Place jsem nervózně čekal asi dvacet minut. Bylo tam po americku skoro tma a já se posadil k rohovému stolku. Hned nato jsem se po pražsku lekl. Přímo naproti u řady stolků sedělo asi patnáct mladíků, stejně vlasatých a stejně odžínsovaných, pili pivo a upřeně zírali přímo na mě. Měl jsem pocit, že jsem se octl v absurdní hře, kterou snad napsal mezitím Havel v trutnovském pivovaře. Opět se mi rozklepaly ruce a seděl jsem jako králík v ohnisku patnácti nedefinovatelných, ale nehybných pohledů. Za mnou něco luplo – povědomý zvuk dopadu tvrdé pěsti na tvrdou bradu – cukl jsem sebou a vzápětí se absurdita proměnila v americký realismus. Na stojánku v rohu místnosti, rovnou za mou hlavou, kousíček nad ní, byl televizor. Ta kanadská kulturní brigáda tu zabíjela čas sledováním sériového násilí.

Spadl mi kámen ze srdce a příštích dvacet minut jsem se bavil zíráním na zírající mladíky, z nichž někteří se ukázali být stejně záplatované dívky. Pak se objevil neomylný, nakrátko ostříhaný pan Novák a pod paží nesl papírový pytlík s nápisem SUPRAPHONE. Nebyl však sám. Vstoupil s ním jiný ostříhanec. Na okamžik mi napadlo, že se snad oba Nováci mezitím domluvili, ale ten druhý se jmenoval Fikejz.

Sedli si, poručil jsem drinky a chvíli jsme mlčeli. Přes naše hlavy sledovali zkamenělí mladí lidé, jak se ostrostřelci z mafie nemohou z pěti kroků trefit do stopadesátikilového Cannona. Potom pan Novák zdvihl z klína pytlík od Supraphonů a podal mi ho:

„Já sem vám tady přines takovej suvenýr – snad se vám to bude hodit.“

„Ježíšmarjá, děkuju!“ Z pytlíku jsem vyňal zbrusu novou, patrně ve frontě vystálou (pokud to nebyl fízl) Suchého *Kytici*. „Děkuju vám. To je ohromný!“ zajásal jsem, nezmíniv se, že mám už tři. Pořád jsou ještě v Praze dobří přátelé, kteří znají mou věrnost Semaforu a že se mi tam líbí jedna moc nezpívající zpěvačka.

„To je totiž,“ pravil pan Novák, „náhradou za tamtu desku, co sem vám tenkrát – co ste vo ní tenkrát mojí vinou přišel.“

Přišel? O desku? Jeho vinou? Ostře jsem na něho pohlédl, ale padesátiletá tvář řadového poddaného mi nic neprozradila.

„Vy už se asi nepomatužete,“ pravil a „o“ ve slovese mi zřetelně připomnělo rodný kraj. „My sme se vlastně viděli jen jednou. A já si tu desku vypučil vod Harýka, kerej jí měl vypučenou vod vás – *I've Got a Guy* – hrál sem jí na kluzišti a Ceeh vtrh do kabiny a zabavil mi jí, a –“

Byla to jedna z menších hrůz, nepatrná hrůzička mezi mnoha hrůzami našeho života.

„Průser, čeče!“ uvítal mě Harýk. Čekal na mě, když jsem se v sedm večer vrátil z fabriky, zpitomělý obzvlášť dlouhou seancí ve ferronfluxu a s poněkud opuchlými rty (sahal jsem dokonce Nadě na ňadra, ale nahmatal jsem spíš žebra). „Ten blp Novák hrál *I've Got a Guy* na kluzišti a Ceeh mu to sebral.“

Hned jsem vystřízlivěl z oblouzení.

„Pročs mu jí, blpče, pučoval? Pučil sem jí tobě!“

„Nemohl sem, blpče, vědět, že je to takovej blp. Von říká, že neměl šajn, že je to zpíváný, a šel bruslit. Jak prej zaslech zpěv, tak běžel do kabíny, ale Ceehák tam byl dřív.“

„Doprčic! Co myslíš, že udělá?“

Oba jsme se ponořili do nepříjemných myšlenek. Pan Ceeh se před okupací jmenoval Čech. Typická česká svině. Americký zpěv na veřejném kluzišti – no, tě pic!

„Asi né nic křesťanskýho,“ pravil Harýk. „Rači bysme měli přemejšlet, co uděláme my.“

Nevymysleli jsme nic originálního: úplatek. Samozřejmě ne

v málo hodnotných říšských peněžích. V alkoholu, pokud možno tvrdém. Neměli jsme ani měkký.

Nevymysleli jsme ani originální zdroj. Šli jsme k Límovi.

Podíval se na nás špehýrkou. Když viděl, že to jsme my, otevřel. V kuchyni měl zvláštní manufakturu. Zaměstnával v ní zrovna taky Marii Dreslerovou, která, když mě viděla, vybrala z repertoáru svých výrazů nejnepřístupnější a nasadila si ho. Vedle ní pracoval holič Leneček a z druhé strany jeden kluk z kvinty, kterého jsem znal jen od vidění. Každý měl v ruce štětec, namáčeli ho do kelímku s rozdělanými vodovými barvičkami a hbitě kolorovali nějaké perokresby. Sotva Marie jednu namázla, podala ji Lenečkovi, ten ji namázl svou barvou a podal ji tomu z kvinty. Koukl jsem na to. Byly to Hradčana a vypadaly na Rosťovo autorství. Práce jim šla od ruky. Leneček mazal sytě červenou střechy, kluk z kvinty zelenou stromy, Marie, šmyk sem šmyk tam, natírala oblohu na něžně blankytanou modř a vynechávala přitom dva obláčky. Ve velkém vyráběli originály.

„Vo co de?“ zeptal se Lím.

Vysvětlili jsme, vo co šlo.

Následovala hodinka Límovy nepřítomnosti, kterou jsme si zkrátili pozorováním rychlomalířů. Vyšlo najevo, že jde o Límovu spekulaci s národním cítěním. Kromě rychlomalířů měl najatou i síť obchodních zástupců, kteří sugestivními řečmi přiváděli možné kupce na myšlenku, že až začnou Američani bombardovat Prahu, historická silueta pravděpodobně vezme za své a ručně kolorovaný skorooriginál se promění v neocenitelnou památku. Později jsem se dozvěděl, že plán Límovi vyšel. Prodal jich asi sedm tisíc, po stovce za kus, a Marie si vydělala na měsíční pobyt v Praze, kam ji ale rodiče nakonec nepustili.

Za hodinu se Lím vrátil. Spravily to dvě flašky padělaného francouzského koňaku a Ceeh desku vrátil. Ze zlomyslnosti, nebo snad z důvodů ideologických, což je skoro jedno, ji ovšem rozlámal na sedm kusů.

Bylo už pozdě. Manufakturisti se sbírali k odchodu, sebrali jsme se taky a před domem jsem se rozloučil s Harýkem a přidal se k Marii, která zamířila opačným směrem než ti tři

ostatní. Měla na sobě svůj populární modrý zimní kabát s kapucí lemovanou bílou kožešinkou, která jí na zádech dělala velké V jako Vau für Viktoria, na nohou filcové válenky a kolínka v rýhovaných punčochách. Začalo chumelit, v modrém světle zatemněných luceren vypadala Mariina zlatá hříva platinově a vločky sněhu v ní jako briliantky.

Ale dřív než jsem se stačil pokusit začít ji žádat o rande, pravila mile a se zasvěcenou znalostí toho, o čem jsem hodlal začít:

„Hele, než začneš – prej máš ňákou novou holku? ňákou fabričku?“

„Já?“ užasl jsem lživě.

„No ty. Já ne.“

„Kdo ti to řek? To sou kecy!“

„Prej vás spolu Láďa Nosek zamyká v ňáký dílně.“

Ten padouch! A já se domníval, že je diskrétní. Zatloukat jsem to dobře nemoh, tak jsem použil obvyklého argumentu, na Marii použitého už asi dvacetkrát:

„No ňákou holku mít musim, když ty mě vodmítáš.“

„Ale fabričku!“

„Ve fabrice jiný nejsou než fabričky. Mimoto to není důležitý. U holek je důležitý, jestli je hezká.“

„Podle tebe,“ pravila Marie, aby se, poněvadž sama byla hezká, jako zastala míň šťastnejch. „Mně nejde vo to, že je to fabrička. Ale prej má ženicha.“

„No a co? Ty máš taky Kočandrlého.“

Ačkoliv mě dosud bolela pokousaná huba, nějak jsem opomenul, že z faktu existence Kočandrlého Marie vyvozuje závěry, které z faktu existence ženichovy Naďa nevyvozuje. Marie však, jakožto ženská, sledovala jinou logiku.

„Jenže ten její ženich bude vod rány. Dělníci prej sou. Tak si dej majzlíka, Daničku!“

Zarazil jsem se.

„Jak to myslíš?“

„No že aby sis dal majzlíka. Jé, ahoj, Franto!“

Zřejmě tam na ni čekal. Vynořil se z chumelenice a pohlédl na mě s nepěkným nedostatkem vlídnosti.

„Čelem vzad!“ zavelel.

„Tak Franto!“ pravila Marie.

„No co, vole!“ pravil jsem já. „Já ti jí nesním!“

To věděl taky. Věděl, že si ani nelíznu.

„Šel bych, abych se nenastyd,“ řekl.

„No no!“ odušil jsem chabě. „Tak ahoj, Marie.“

„Ahojahoj, Daníčku!“ pravila sladce. Bylo jí mě líto.

Šel jsem chumelenicí domů, naplněn bezmocným vztekem a nepříjemnými myšlenkami na Marii popsané vlastnosti dělníků. Když jsem si doma sundával kabát, nahmatal jsem v kapse střepy desky. Vzal jsem je do pokoje, na posteli jsem je složil. Bylo jich opravdu sedm. Slepit to nepůjde. Skoro se mi chtělo brečet. *Zrovna I' ve Got a Guy!* Zrovna ty medové Chick Webbovy saxofony! Už je neuslyším, než usnu. Snad poprvé v životě se mě dotkla neodvolatelná nenávratnost některých věcí. Nad tou deskou, co ji ze zloby své černé duše rozbil dvěma lahvemi denaturovaného koňaku podplacený člen strany Ceeh. Všechny elementy téhle maličké příhody měly se později v našich životech mnohokrát vyskytnout znova: neodvolatelně zničená krása, ideologická zloba černosotněnců, vysokoprocenní úplatková měna. Tři ze základních zkušeností našich životů.

A původce toho málem maléru seděl teď v torontské hospodě na Queen Street a říkal:

„– a vy ste ho pak museli s Límem uplatit koňakem. Mě brzo nato nasadili do rajchu, tak se na mě už asi nepamatujete –“

Měl jsem intenzivní pocit boží přítomnosti a Pán Bůh byl žertěř. Novákova paměť byla přirozená: já se mezitím proslavil, takže jemu se zkáza desky vynořovala z paměti, kdykoli narazil na mé dost často tištěné jméno. Z mé paměti se vynořovala jen občas, když jsem si vzpomněl na Kostelec. Ale v Kostelci bylo tolik nač vzpomínat. Přesto se mě dotkl pocit boží, žertovně zlomyslné intervence. Surrealistický pocit – tedy pocit Pravdy. Dojalo mě to.

„Pane Novák,“ řekl jsem. „Mně je to hrozně líto, ale možná, že sem pro změnu teď udělal zase malér já vám –“

A vylíčil jsem mu potenciální průšvih s telefonním lokajem.

Trochu zbledl, ovládl se. Já však měl zkušenosti s takovým ovládáním a duši mi zalila strašlivá lítost, bezmocný žal.

„Počkejte,“ pravil zadržávajícím hlasem. „Kterej to může bejt –“

„To je ten holohlavej,“ vmísil se do hovoru Fikejz. „Co pořád vykládá, jak vede nácvik na spartakiádu. Co si včera koupil Playboy.“

Nákup Playboye mohl snad vysvětlit obsesivní řeči o nácviku na spartakiádu. Ale Novák ještě víc znervózněl. Vedoucí nácviku na spartakiádu... na druhé straně fultajmoví fízlové (Blběnka) by asi nepředstírali takovou vyspělost. „Jo ten,“ polkl. „Počkej – ale ten měl v Torontě taky někoho volat – ňákou sestřenicí, která má syna v Hlasu Ameriky. Řek to Maťátkovi –“

„To může bejt kamufláž. Maťátko ho zná?“

„Právě ne. Až ze zájezdu.“

„No jo, sakra –“

V Colonial Tavern hrál zrovna Earl Hines. Navrhl jsem, abychom si ho šli poslechnout, v naději, že pohledem na živoucí legendu někdejší swingař okřeje a zapomene – aspoň na chvíli – na československý problém, importovaný Čedokem do Kanady.

Nezapomněl. Nalil jsem do něho – zvláštní, tykat jsme si nezačli; bylo nám skoro padesát, vypadali jsme jinak, než když nás (dokonce možná na životě) ohrožoval pan Ceeh – nespočetnou řadu sódk pokropených whisky, a třebaže slovy jásal nad Hinesovým powerhousem, myšlenkami byl jinde. Věděl jsem kde. V líbezně české krajině posedlé tmou.

Snad v ní myšlenkami tkvěl i Milan Fikejz. O Hinesovi se nevyjadřoval, mlčel a pil skotský gelbgespritzt. Když jsme se kolem půlnoci měli k odchodu, z ničeho nic řekl:

„Jardo –“ tím myslel Nováka, „– já tu zůstanu!“

Tím nemyslel, že chce zůstat v Colonial Tavern až do rána. Ještě tu noc vynesl z hotelu kufr a já mu ho vzal k sobě. Druhý den se dostavil za kufrem a se zprávou, že se jim nepodařilo

zjistit, je-li druhý Novák fízl. Opět na mě sedl strašlivý smutek, zoufalství bezmoci. Vzal jsem Milana na menpaur, pomohl jsem mu vydyndat pracovní povolení na jeden rok. Pak jsem se vrátil na kolej a dlouhý čas mě v noci probouzela smutná myšlenka na muže, jenž přes oceán vody a času přinesl náhradu za dávno zapomenutou desku, a jemuž jsem nemohl pomoci.

„Jakej je ten tvuj, co si tě chce vzít?“ vyzvídal jsem na Nadě. Byl pořád se slepákem v nemocnici; prý nastaly komplikace, ale na umření to nevypadalo. Seděli jsme na bedně u vrtaček a Naďa jedla jeden můj krajíc chleba se sádlem. Druhý (máti mi dávala dva, kvůli tomu stálému růstu) jsem jedl já. Na svačinu jsme měli čtvrt hodiny. Nedávno prodloužili pracovní dobu na třináct a půl denně a dali nám čtvrt hodiny v devět a čtvrt hodiny v pět. S půlhodinou v poledne to dělalo šedesát minut denně, které jsem mohl s Naďou prokecat, pokud bude ten, co si ji chce vzít, ve špitále. Doprovázet ji domů z práce nešlo. Jednak bydlela na Černé Hoře, což byly sice jen čtyři kilometry, ale s výškovým rozdílem čtyři sta metrů, takže při prodloužené pracovní době bych se dostal domů někdy před půlnocí (do odhadu jsem započítával líbání v lese), a vstávat jsem musel v pět (Naďa ve čtyři). Stejně to byla jen teoretická možnost, protože u brány se Naďa pokaždé povinně přidávala k tlupě horalů z Černé Hory. Vlekli se – zejména v zimě, kdy fičel víchř a hnal do tváře jehlový sníh – po cestě do strmého kopce společně a chlapi se střídali ve vedení, asi jako cyklistický peloton. Taky všichni věděli, že Naďa má toho, co si ji chce vzít, a někteří už, místo aby seděli na svých bednách a svačili, chodili se na nás s výrazem nesouhlasu dívat k vrtačkám. Naďa však byla mladá a lehkomyšlná, snad jsem se jí i líbil, a docela určitě stála o moje potraviny. Po odhalení Marie Dreslerové to ale ve mně všechno dohromady probudilo nepříjemný pocit, jako by ve vzduchu visely facky. Proto jsem se jí otázal:

„Jakej je ten tvuj, co si tě chce vzít?“

„Hodneji. Pracant,“ řekla s velkou hubou celou od sádla.

„Je silnej?“

„Jéje – a jak! Ten mě uzvíhne v jedny ruce!“

To by tak moc neznamenalo. Přes pravidelný přísun proviantu z Czernínského panství připadala mi čím dál hubenější.

„Neni vzteklej nebo něco?“

„Taky je – někdy.“

„Jak?“

„Co jak?“

„Co dělá, dyž se navzteká?“

„No – řve.“

„A – namlátil ti někdy?“

„Ne. Na ně von eště nikdá steklej nebyl. Ale kolika kukum v hospodě namlátil, dyž ho namíchlí.“

Tohle už nebylo povzbuzující. Žvýkal jsem svůj chleba a facky mi nešly z hlavy.

„Ale dyby se na tebe někdy navztekal –?“

„Von je na ně hodnej.“

„Ale dyby. Dyby mu někdo řek třeba vo mně –“

Zamyslela se. Snad jí ta možnost nikdy nevstoupila na mysl. Koukla po mně žhavýma očima, zakryla si špinavou dlaní zamaštěnou hubu a vyprskla, až jí kapičky sádla proletěly mezi prsty:

„Ten by mi dal!“

„Namlátil by ti?“

Pořád se řehnula do dlaně, až jsem na tu svatou prostotu dostal vztek. Žhnoucí oči na mě vesele hleděly přes prsty a Naďa řekla přesně to, čeho jsem se obával:

„Nejdřiu by ale namlátil tobě!“

Její přesvědčení razantně podtrhla tovární siréna, oznamující konec přestávky.

Danielku!

Ten pan četník, co sem jezdí služebně, mi přislíbil, že Ti tohle psaní pošle. Mám k Tobě velikou prosbu. Prosím Tě, zajdi

k Dolfovi, já mu nechci psát, protože na něho dávají asi pozor, a vyříd' mu, kdybych se nevrátila, tak že ta miniatura s maminičíným portrétem není u vás, ale u mojí kamarádky W. Já jsem mu to zapoměla říct, tak aby ji pak nechtěl po Tvém otci a nemyslel si, že Tvůj otec mu ji zapírá. Moje kamarádka W. mu ji určitě dá, jestli se nevrátím.

Máme se moc špatně, a pořád dávají lidi do transportů. Vozí je někam do Polska, a odtamtud se nikdo nevrátí. Je mi hrozně smutno a jsem zoufalá. Proč se tohle všechno muselo stát? Hodně vzpomínám, taky jak jsme si spolu hráli jako děti na dvoře v písku, tuhle mi to zas napadlo, a jak Tvůj tatínek na nás křičel z třetího poschodí, a přišlo mi to k smíchu, i když to nebylo nic hezkého. Avšak byli jsme jenom děti. Já se asi nevrátím, Danielku, tak proč bych ti to nenapsala, že lituju, že jsem na svobodě s nikým nic neměla, ani s Bertou, protože umřu a ani nebudu vědět, jaké to na svobodě je. Někdy si myslím, že se pomínu na rozum a že by to vlastně bylo nejlepší. Ale to se asi nestane, mně se vlastně nikdy nesplnilo nic, co jsem si přála. A když, tak to nemělo dlouhé trvání.

Už musím končit. Ten pan četník má za chvíli přijít.

Danielku, modli se za mě, abych se vrátila. I když já nejsem křesťanka. Tys přece býval tak zbožný, a dokonce jsi ministroval.

*Tvá kamarádka
Reba*

„Ale proč? Proč právě po vás?“

Magistr se na mě podívá očima plnými chronické horečky.

„Vy mi taky nevěříte?“

„Vůbec ne – tedy: věřím. Samozřejmě. Já vím, že to dělají. Ale z jakýho důvodu si vybrali právě vás?“

„Píšu články. Jsem jim nebezpečnej. Mám vliv na mládež.“

„Ale. Bohužel jsem je nečet, ale –“

„Do Skauta Junáka v Exilu,“ přerušuje mě. „Takovej Peroutka nebo Tigrid, ty jim tak nebezpečný nejsou. Ty píšou pro

Toto je pouze náhled elektronické knihy.
Zakoupení její plné verze je možné v
elektronickém obchodě společnosti eReading.